

Latšo Diives

ROMANIVÄESTÖN KOULUTUSTIIMIN TIEDOTUSLEHTI

1-2/2018

Suomen romanien lauluperinne osaksi Elävän perinnön kansallista luettelo s. 4

Kuvien kertomaa – Jonne Heinosen valokuvaprojekti s. 6

Hyvä kello kauas kuuluu! s. 26

Mertsi Lindgren, läänintaiteilija s. 32

Muutosten aikaa

Vuosi 2018 on päässyt jo hyvään vauhtiin. Uuden vuoden lupaukset on joko pidetty tai unohdettu odottamaan seuraavaa lupauskertaa. Itsenäisyyden juhla-vuoden jälkeen laskeuduimme jälleen arkeen, presidentin vaalien ja yhä jatkuvan sote-uudistuksen tuoksinassa.

Perusopetuksen tulevaisuuden kehittämislinjaukset varmistuivat helmikuun puolivälissä, kun peruskoulufoorumi luovutti esityksensä ministerille. Tämän hallituskauden aikana on tehty useita panostuksia peruskoulun kehittämiseen. Uusi peruskoulu -kärkihanke keskittyy erityisesti opettajankoulutukseen ja uusien opetussuunnitelmien toimeenpanoon. Peruskoulufoorumin työhön ovat osallistuneet kaikki opetusalan keskeiset toimijat ja sidosryhmät: opettajat, rehtorit, oppilaat, vanhemmat, sivistys- ja opetustoimen johtajat, tutkijat, asiantuntijat ja muut yhteistyötahot.

Toinen suuri muutos on ammatillisen koulutuksen reformi. Siinä uudistetaan ammatillisen koulutuksen rahoitus, ohjaus ja tutkintorakenne, koulutuksen toteuttamismuotoja sekä järjestäjäjärkennettä (www.oph.fi). Työelämälähtöisyys ja opintojen henkilökohtaistaminen nousevat itselleni siitä ensimmäisenä mieleen.

Lukiokoulutuksen uudistus pitää sisällään lukiolain ja lukion toiminnallisen uudistamisen. Lukiouudistuksen tavoitteena on lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa yleisivistävänä, korkeakouluihin jatko-opintokelpoisuuden ja -valmiudet antavana koulutusmuotona. Lukiouudistus toteutetaan opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen yhteistyönä (www.minedu.fi). Toivottavasti yhä useammat romaninuoret hyödyntävät lukiokoulutusta opintopolullaan.

Romaniväestön koulutustiimi tuo oman panoksensa kehittämistyöhön hyvän verkostoyhteistyön kautta. Verkostoissamme olen tutustunut moniin osaaviin ihmisiin ja ilokseni olen huomannut romanien yhä enenevässä määrin osallistuvan opiskeluun, työelämään ja kaikkeen yhteiskunnalliseen toimintaan. Toivottavasti vielä löytyy ”viisasten kivi” kaikkein syrjäytyneimmänkin joukon osallistamiseen. Työtä romaniasioiden saralla riittää.

Satu Blomerus

Latšo Diives

ROMANIVÄESTÖN KOULUTUSTIIMIN TIEDOTUSLEHTI 1–2/2018

Toimitus

Opetushallitus
Romaniväestön koulutustiimi
PL380, 00531 Helsinki

Tilaukset ja osoitteenmuutokset

Satu Blomerus
029 533 1046
satu.blomerus@oph.fi

Osoitteen muutoksen
yhteydessä tulee mainita
myös entinen osoite.

Ulkoasu ja taitto

Innocorp Oy
Milla Toro
milla.toro@innocorp.fi

Painopaikka

Grano Oy
ISSN 1238-4593

Päätoimittaja

Satu Blomerus
029 533 1046
satu.blomerus@oph.fi

Toimittaja

David Palm

Toimitussihteeri

Susanna Rajala
susanna.rajala@oph.fi

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSYSTYRELSEN

1

◀ *Kannen kuva:
Samuel Florin,
kuvaaja Jonne Heinonen*

4

▲ *Suomen romanien
lauluperinne osaksi Elävän
perinnön kansallista luetteloa*

6

▲ *Kuvien kertomaa –
Jonne Heinosen
valokuvaprojekti*

26

32

Merts Lindgren, ▶
läänintaiteilija

Tässä numerossa

Suomen romanien lauluperinne osaksi Elävän perinnön kansallista luetteloa	4
Kuvien kertomaa – Jonne Heinosen valokuvaprojekti	6
Lukijakysely	13
Päällikön palsta	14
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus - kenelle ja miksi?	15
Miten kieli- ja kääntämistaitoa voi osoittaa?	17
Minun mielestäni: Henki kulkee, kuka on tiellä?	21
Tunnustus romanikielen opettajalle. Ehdota tunnustuksen saajaa!	23
Kahvikupin mittaiset terveiset	24
Hyvä kello kauas kuuluu!	26

Me-talon Karita	29
Merts Lindgren, läänintaiteilija	32
Kotimaani omi Suomi -hankkeen loppukatsaus: Isolla kädellä tehtyjä työtunteja	35
Mitä peruskoululaisille jäi mieleen romanityöpajoista? "Pitkä yhteinen historia"	39
Viisikymppisenä pulpetissa	40
Ajankohtaista	42
Lastennurkka	47

Suomen romanien lauluperinne osaksi Elävän perinnön kansallista luetteloa

Opetus- ja kulttuuriministeriö nimesi loppuvuodesta 2017 yhteensä 52 kohdetta Elävän perinnön kansalliseen luetteloon. Suomen romanien lauluperinne on yksi nimetyistä kohteista – muita ovat esimerkiksi joulurauhan julistus Turussa, suomalainen tango, kansallispuvun valmistaminen ja sienestys. Elävän perinnön kansallinen luettelo perustuu YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön Unescon yleissopimukseen aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta. Suomen romanien lauluperinnettä luetteloon haki Romani-asiainneuvottelukunta sekä Suomen romaniyhdistys ry.

Ensimmäisellä hakukierroksella saatiin lähes sata hakemusta kymmeniltä eri toimijatahoilta. Elävän perinnön kansallisessa luettelossa ovat laajasti edustettuina aineettoman kulttuuriperinnön alat ja kohteita on mukana lähes kaikkialta Suomesta. Perinteet liittyvät esimerkiksi musiikkiin ja tanssiin, esittäviin taiteisiin, suulliseen perinteeseen, käsityötaitoihin, leikkeihin tai luontoon. Mediaosumia kansallinen luettelo sai puolen sataa eri puolilla Suomea.

Luettelointi on työkalu, jonka avulla voidaan tunnistaa, kuvata

ja välittää tietoa elävästä perinteestä. Kansallinen luettelo täydentyy määrittäjäin ja seuraavan kerran luetteloon voi hakea aikaisintaan vuonna 2019. Kansallisesta luettelosta on mahdollista tehdä ehdotuksia Unescon kansainvälisiin aineettoman kulttuuriperinnön luetteloihin, joissa on jo yli 400 kohdetta eri puolilta maailmaa.

Valinta Elävän perinnön kansalliseen luetteloon on tunnustus perinteiden parissa toimiville yhteisöille. Luettelo tuo vahvempaa näkyvyyttä perinteille. Samalla se on askeleen lähempänä kansainvälisen tason tunnustusta. Aineettoman kulttuuriperinnön merkitys ihmisille sekä tämän perinnön eläminen ja muuntuminen arjessa ja juhlassa ovat olleet tärkeitä piirteitä, kun kohteita on nimetty kansalliselle listalle. Mukana on ilmiöitä, jotka ovat laajasti tunnettuja ja osana suuren ihmisjoukon elämää. Osa ilmiöistä elää suppeamman yhteisön kannattelemana.

Kansallisen luettelon taustalla on Elävän perinnön wikiluettelo, johon on jatkuva haku. Wikiluettelossa on mukana jo 130 artikkelia yli 170 toimijataholta viidellä eri kielellä.

Wikiluetteloon on jatkuva haku ja sinne toivotaankin lisää ilmoituk-

Unkarin Busó-karnevaalit on yksi kohteista Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luetteloissa.

sia myös romanien elävistä perinteistä. Vaikkapa tapakulttuuriin liittyvät asiat, ravihevosiin tai käsitöihin liittyvä tietotaito olisivat oivia esimerkkejä monipuolistamaan käsityksiä Suomessa elävistä perinteistä. Tervetuloa mukaan talkoisiin! ♦

**Leena Marsio, erikoisasiantuntija,
Museovirasto**

Elävän perinnön wikiluettelo <https://wiki.aineetonkulttuuriperinto.fi/>

*Hilja Grönfors on edistänyt romanien lauluperinnettä monin tavoin.
Kuva: Sauli Heikkilä.*

Antti Sepponen

Teksti: Satu Blomerus **Kuvat:** Jonne Heinonen

Kuvien kertomaa

– Jonne Heinosen valokuvaprojekti

Lahtelainen **Jonne Heinonen** opiskelee Lahden muotoiluinsituutissa valokuvausta. Pohjana hänellä on ammattiopistotason koulutus ja viiden vuoden työskentely valokuvauksen parissa. Töitä Jonne on tehnyt muun muassa Helsingin Sanomien valokuvaajana. Hän on myös työstänyt omia projektejaan, joista hänellä on ollut näyttelyitä. Omat näyttelyt ovat valokuvauksen saralla merkittäviä meriittejä.

Valokuvauksen kiinnostavuutta Jonne kuvailee halullaan näyttää erilaisia ilmiöitä dokumentaarisessa valossa. – Suomessa on paljon asioita ja ilmiöitä, joita eivät kaikki suomalaisetkaan tiedosta tai tiedä. Esimerkiksi pienien paikkakuntien muutos nyky-Suomessa. Vilkkaan kesäkauden ja mökkiläisten jälkeen pieni paikkakunta hiljenee talviuneen. Se on se

katoava Suomi; kaikki mikä jää suurten asumiskeskittymien ulkopuolelle on kuin ilmaa. Palvelut katoavat ja se ajaa nuorempaa väkeä kaupunkeihin. Muuttoliikkeen vähenemiseksi pitäisi paikalliset ihmiset saada uskomaan omaan kotiseutuunsa.

Useimmat Jonne Heinosen projekteista ovat käsitelleet yhteiskunnallisia aiheita. Tällä hetkellä hän kuvaa Suomen romaneita kirjaa ja näyttelyä varten. Uteliaasti tietysti kysyn, miten ja miksi hän valitsi juuri romanit aiheekseen.

– Valokuvassa aina oltava jotakin sanomaa, jotakin syvällisempää kertomusta, hän toteaa. Suomen romanit ovat tärkeänä ja yhtenä Suomen vanhimmista vähemmistöistä jääneet hyvin tuntemattomaksi meille muille suomalaisille. Suomen romanit ovat säilyttäneet oman kulttuurinsa häm-

mästyttävän hyvin, ottaen huomioon yhteiskunnan painostuksen mukautua suomalaiseen yhteiskuntaan.

– Valokuvaprojekti käsittelee Suomen romanien kulttuurin tärkeimpiä asioita kuten perheyhteisöä, musiikkia, urheilua, uskontoa ja sitä, miten nämä asiat näkyvät ja näyttäytyvät heidän arjessaan. Vanhat perinteet, jotka ovat säilyneet satoja vuosia, sekoittuvat tähän päivään, romanien työnteeseen, työllistymiseen ja opiskeluun. Haluan valokuvissani näyttää asiat realistisina, ei vain kauniiden ihmisten teennäisesti järjestettyinä kohtauksina. Jokainen kuva kertoo jonkun tarinaa.

Jonne kertoo kiinnostuksensa romaneita kohtaan heränneen jo kouluiässä. – Isäni lapsuudessa heidän naapurissaan asui romaniperhe ja isä oli silloin tekemissä heidän kanssaan. Häneltä olen kuullut romaneista jäl-

keen päin. Jossain vaiheessa rupesin miettimään sitä, että Suomen romaneista tiedetään tosi vähän. Esimerkiksi lukiossa romanit mainittiin jonkin oppiaineen ”sivulauseessa”. Kuitenkin kysymyksessä oli osa Suomen kansaa, suomalaisia.

– Omat kokemukseni romaneista ovat myönteiset. Keskustellessani eri ihmisten kanssa huomasin, että

jokaisella on jonkinlainen mielipide romaneista, vaikka hyvin harvat ovat koskaan edes keskustelleet romanitautaisen henkilön kanssa. Melko usein käsitykset romaneista ovat negatiivisia ja stereotyyppien värittämiä. Valokuvausprojektin myötä ajatukseni ja käsitykseni on laajentunut ymmärrykseen myös vähemmistön sisäisistä suhteista. Monet keskustelut

ovat olleet tosi luottamuksellisia. Olen kokenut saamani luottamuksen hienona asiana.

Projektin alkuvalmistelu vaati kärsivällisyyttä ja kesti noin seitsemän kuukautta. – Piti löytää yhteyshenkilöitä, joiden kautta löytäisin hankkeelleni myötämielisiä romaneita. Diakonia-ammattikorkeakoulun Nevo Tiija-hankkeen projektipäällikkö **Mertsi Ärling** oli ensimmäinen kontaktini, hänen kauttaan tutustuin muutamiin muihin romaneihin. Romanien oman

sosiaalisen verkon viestit olivat tärkeitä uusien kuvauskohteiden löytymisessä. Onnistuneet kuvauskokemukset madalsivat kynnystä seuraavien henkilöiden kuvaukseen.

– Kuvaajan ja kuvattavan välinen luottamus on tärkeä. Samoin se, että kuvaaja kunnioittaa kuvattavaa ja että toimitaan molemminpuolisen luottamuksen ja kunnioituksen hengessä. Työstä 90 prosenttia on ollut kaikkea

muuta kuin valokuvaamista: keskustelua, tutustumista ja luottamuksen rakentamista. Sosiaalinen kanssakäyminen edesauttaa siihen, että kuvattavat ja tilanteet ovat luontevia, kertoo Jonne.

Pidän erittäin tärkeänä, että voin näyttää romanivähemmistön totuudenmukaisesti, sillä silloin se auttaa parhaiten myös heitä. Olen lähestynyt heitä avoimesti koko sydämestäni ja minut on otettu vastaan samalla tavalla. Tämä on kertomus heidän elämästään Suomessa ja toivon, että tämä projektini antaa ihmisille enemmän tietoa tästä tärkeästä vähemmistöstä, toteaa Jonne Heinonen lopuksi. ♦

www.jonneheinonen.com
Valokuvaprojektia tukee Jenny ja Antti Wihurin rahasto.

Lukijakysely

Haluamme kehittää Latšo Diives -lehden sisältöä. Opetushallituksen julkaisema lehti tulee jatkossakin keskittymään koulutukseen. Haluamme kuitenkin kuulla lukijoiltamme, miten te lehteä kehittäisitte.

Pyydämme lähettämään vastauksenne 15.4.2018 mennessä s-postilla (susanna.rajala@oph.fi) tai kirjeitse (Opetushallitus, Romaniväestön koulutustiimi, PL 380, 00531 Helsinki).

Mitkä lehden osiot kiinnostavat sinua?

	Luen tarkasti	Luen selailemalla	En lue lainkaan
Pääkirjoitus			
Päällikön palsta			
Kahvikupinmittaiset terveiset (kansanedustajien haastattelut)			
Romanitoimijoiden hankekuulumiset			
Henkilöhaastattelut			
Lukijoiden mielipiteet			
Ajankohtaiset uutiset			

Toivon, että Latšo Diives -lehdessä käsiteltäisiin seuraavia teemoja:

Muuta kehitettävää:

Tasa-arvoinen peruskoulu

Osana hallituksen kärkihanketta toimiva peruskoulufoorumi saavutti helmikuun puolivälissä ison merkkipaalun, kun sen valmistelemat tasa-arvoisen peruskoulun tavoitteet ja toimet julkistettiin. Tavoitteiden keskiössä on koulutuksellisen tasa-arvon vahvistaminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti Peruskoulufoorumin marraskuussa 2016. Sen tavoitteeksi asetettiin kehittää suomalaista peruskoulua siten, että se nivoutuu hyvin nykyiseen kehittämiseen, muun muassa uusien opetussuunnitelman perusteiden toimeenpanoon. Peruskoulufoorumi kokosi Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuonna perusopetuksen toimijat ja yhteistyötahot yhteiseen visiointiin peruskoulun tulevaisuudesta. Osana foorumin työtä järjestettiin eri puolella Suomea laaja työpajojen kierros, joka tarjosi mahdollisuuden keskustella, ideoida ja vahvistaa sitoutumista perusopetuksen kehittämiseen. Työpajojen ohella Maailman parasta peruskoulua visioitiin keväällä 2017 järjestetyssä avoimessa verkkotyöpajassa.

Tavoitteiden ja toimien keskiöön nousi tarve vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa. ”Tulevaisuuden yhteiskunnassa laadukas osaaminen on vält-

tämätöntä jokaiselle. Peruskoulun on kyettävä varmistamaan kaikille riittävä osaamisen taso, joka luo kestävä perustan elinikäiselle oppimiselle ja omaehtoiselle osaamisen kehittämiselle. Tasa-arvoinen osaaminen edellyttää yksilöllisempiä opintopolkua, mutta myös oppilaiden hyvinvoinnin ja opiskelunnon huolellista vaalimista.” Näin totesi tutkija- ja asiantuntijaryhmän puheenjohtajana toiminut professori Jouni Välijärvi julkistamistilaisuudessa.

Opetushallitus hallinnoi toimintaryhmää, joka vastasi käytännössä tavoitteiden ja toimien kokoamisesta ja muotoilusta kuulemisten ja eri valmisteluryhmien aineiston pohjalta. Ryhmän puheenjohtajana toiminut pääjohtaja Olli-Pekka Heinonen kiteytti olennaisen seuraavasti: ”Suomalaisen peruskoulun vahvuus on, että meillä halutaan sitkeän johdonmukaisesti pitää tasa-arvosta kiinni siten, että jokainen peruskoulu on paras peruskoulu. Koulun arki tarvitsee työrauhan keskittyä olennaiseen. Siksi kaikkien toimijoiden samansuuntainen, johdonmukainen ja pitkäjänteinen, luottamusta rakentava toiminta on esityksemme keskiössä.”

Peruskoulufoorumin linjauksissa nostetaan esiin lukuisia konkreettisia

kehittämisehdotuksia sekä rakenteellisiin että toiminnallisiin kysymyksiin. Foorumi muun muassa esittää, että lähikouluperiaatteen toteutumisesta vahvistetaan ja haasteellisilla alueilla toimivien peruskoulujen tukemista lisätään. Erilaiset kehittämisrahoitukset esitetään koottavaksi yhteen. Lisäksi esityksissä korostetaan hyvinvoinnin ja oppimisen yhteyttä: hyvinvoiva lapsi ja nuori oppii. Myös koulun yhteisöllisyys ja laadukas toimintakulttuuri tukevat oppimista. Jokainen oppilas on jokaisen oppilas.

Olen saanut olla mukana peruskoulufoorumin työssä sekä toimintaryhmässä että tutkija- ja asiantuntijaryhmässä. Työssä on ymmärretty hyvin se, että lasten lähtökohdat ovat jo kouluun tullessa moninaiset. Koulun täytyy pystyä ottamaan tämä variaatio lähtökohdakseen ja muuttua pedagogisesti siten, että jokainen peruskoulu on yhtä tasa-arvoinen ja laadukas. Tällöin myös oppilas on hyvinvoiva ja motivoitunut oppimaan. ♦

Leena Nissilä
Kirjoittaja on opetusneuvos ja yksikön päällikkö Opetushallituksessa.

Opetusneuvos KT Katri Kuukka toimii Opetushallituksessa asiantuntijana maahanmuuttajien opetukseen sekä kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyvissä kysymyksissä

Heli Salonen

Teksti: Katri Kuukka **Kuvat:** Mikko Lehtimäki ja Heli Salonen

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus - kenelle ja miksi?

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (S2) on äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen yksi oppimäärä – kuten romanikieli ja kirjallisuuskin. Kaikkiaan nykyisissä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on 12 äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärää.

S2-oppimäärää opiskelevat ne maahanmuuttajataustaiset nuoret, joiden suomen kielen taidon kehittäminen vaatii tukea. S2-oppimäärän opiskelun lisäksi nämä oppilaat tarvitsevat muuta kielellistä tukea, jotta he voisivat opiskella ja toimia yhdenvertaisesti kouluyhteisössä ja saada jatko-opintokelpoisuuden.

Oppimisen ja kielenoppimisen merkitys kouluun ja yhteiskun-

taan kiinnittymiselle on tiedostettu maahanmuuttopolitiikassamme siitä saakka, kun Suomi alkoi ottaa pakolaisia vastaan laajemmin. Nykyisen maahanmuutto- ja pakolaispolitiikan alkusysäyksenä voidaan pitää chileläisten pakolaisten vastaanottoa vuosina 1973–1977. Seuraava suurempi pakolaisryhmä olivat vietnamilaiset ns. venepakolaiset, joita Suomi alkoi ottaa vastaan vuonna 1979. Chileläisten ja

vietnamilaisten pakolaisten lasten opetusta linjasi tuolloin sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, mutta heidän opetuksensa – erityisinä tukitoimin eriytetty alkuperäisen ja kotikielen opetus – järjestettiin perusopetuksen yhteydessä.

Opetushallinto on vastannut pakolais- ja maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten suomen kielen ja muun opetuksen suuntaviivoista siitä saakka, kun pakolaisia alettiin sijoittaa kuntiin ja oppivelvollisuusikäiset pakolaiset tulivat peruskoululainsäädännön piiriin 1980-luvun loppupuolella. Suomen kieli nähtiin tuolloin yhtäältä vieraana kielenä, koska se toki oli maahan tulleille aivan uusi kie-

Mikko Lehtimäki

li. Toisaalta ymmärrettiin, että suomen kielestä oli tultava pakolaislapsen tai -nuoren pääasiallinen koulukieli ja väline muuhun oppimiseen. Maahanmuuttajien määrän kasvu 1980-luvun lopussa ja erityisesti 1990-luvun alussa vaikutti myös heille opetettavan suomen kielen opetuksen kehittämiseen. S2-oppimäärä on ollut osa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärää vuoden 2004 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista lähtien.

Nykyisissä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään S2-oppimäärän erityiseksi tehtäväksi tukea oppilaan monikielisyyskehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Sen tavoitteena

on myös auttaa maahanmuuttajataustaista oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediasessa yhteiskunnassa. Se miten opetus järjestetään, riippuu oppilaan oppimistarpeista ja hänen kielenoppimisensa vaiheesta. Jotkut oppilaat opiskelevat kaikki oppituntinsa erillisessä S2-ryhmässä, jotkut vain osan, ja toiset taas opiskelevat suomen kieliä ja kirjallisuutta -oppimäärän tunneilla eriytetysti. Oppilas arvioidaan aina kuitenkin suhteessa S2-oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin.

Oppilaan tarpeen suomen toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä, mutta oppilaan huoltaja päättää oppi-

määriä koskevista valinnoista. Opetussuunnitelman perusteissa tähdennetään, että koska opetus pitää järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta. Yhteistyö huoltajien kanssa oppimäärän valinnassa on siis tärkeää.

Yksilön monikielisyys ja sen tukeminen nähdään lähtökohtaisesti keskeisenä sekä äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärien että vieraiden kielten opetuksessa. Monilukutaidon kehittäminen ja kielitietoisuus koulun toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavana periaatteena liittyvät myös S2-oppimäärän opetukseen. Monilukutaito – erilaisten tekstien erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja – kehitetään kaikissa oppiaineissa arkikielestä kohti eri tiedonalojen kielen hallintaa. Tiedonalojen kielen osaamisella on erityinen merkitys S2-oppimäärää opiskelevien oppilaiden oppimisessa. Tiedonalojen ja eri oppiaineiden kielen osaaminen edellyttää kielitietoista opetusta. Kielitietoisuudessa on kyse siitä, että tiedostetaan kielen merkitys oppimisessa, opetuksessa ja arvioinnissa. Kieli tulee nähdä oppimisen tärkeimpänä voimavarana. Jokainen koulun aikuinen on kielellinen malli ja jokainen opettaja myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja. Kielitietoisuus edellyttää entistä kiinteämpää opettajien yhteistyötä opetuksessa ja arvioinnissa ja velvoittaa myös muiden aineiden opettajat tarkastelemaan opetustaan opettamansa tiedonalan kielen kannalta. Kielitietoinen opetus hyödyttää myös äidinkielellä oppivia lapsia ja nuoria. ♦

Lähteet

Kuukka, K. ja Metsämuuronen, J. 2016. Perusopetuksen päättövaiheen suomi toisena kielenä (S2) -oppimäärän oppimistulosten arviointi 2015. Julkaisut 13:2016. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

edustajat tulevat suorittamaan kielitutkintoa. Kulttuuriosamisesta ja kulttuurisensitiivisyydestä onkin tullut arkipäivää kaikkien tutkintojärjestelmän toimijoiden työkentässä.

Yleisten kielitutkintojen haasteita

YKI-tutkintojärjestelmän lähivuosien haasteena on tutkintojärjestelmän sähköistäminen. Myös mahdollisuutta YKI-tutkintojen ulkomailla suorittamiseen selvittää parhaillaan, koska kysyntä tälle on kasvamaan päin.

Lisää YKIsta: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/kielitutkinnot/yleiset_kielitutkinnot

Valtionhallinnon kielitutkinnot

Valtionhallinnon kielitutkinnoissa (VKT) arvioidaan ensisijaisesti julkishallinnon henkilöstön kansalliskielimme suomen tai ruotsin kielen kielitaitoa kolmella taitotasolla (tydyttävä, hyvä ja erinomainen). Molemmissa kielissä on oma tutkintolautakuntansa, joka toimii tutkintosuoritusten arvioijana (erinomainen taito). Tydyttävän ja hyvän taidon tutkintoja ottavat vastaan tehtävään nimetyt ja Opetushallituksen kouluttamat tutkintosuoritusten vastaanottajat eri puolilla maata. Arvioinnin kohteena on julkishallinnon työtehtävissä tarvittava kielitaito ja siten tutkintojärjestelmän testitehtävät eroavat yleisten kielitutkintojen tehtävistä, joissa arvioidaan yleiskielitaitoa. Valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän ja yleisten kielitutkintojen järjestelmän todistusten välillä on säädöksin määritelty rinnastaminen (481/2003, 13 §), mikä tarkoittaa sitä, että jos johonkin tehtävään edellytetään esimerkiksi valtionhallinnon kielitutkintojärjestelmän tutkintotodistusta, kielitaidon osoittamiseen soveltuu myös yleisten kielitutkintojen todistus, joka vastaa vaadittavaa taitotasoa.

Joskus kuulee ihmeteltävän kahden rinnakkaisen virallisen tutkintojärjestelmän olemassaoloa. Kahden rinnakkaisen tutkintojärjestelmän olemassaolo selittyy kuitenkin pitkälti sillä, että Suomi on kaksikielinen maa. Maamme kaksikielisyys edellyttää

monissa tapauksissa tietyntylaisia kielilisiä valmiuksia ja joustavuutta esimerkiksi viranhakuun liittyvissä suhteellisen nopeatempoisissa tilanteissa.

Lisää VKT:sta: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/kielitutkinnot/valtionhallinnon_kielitutkinnot

Auktorisoidun kääntäjän tutkinto

Virallisen kääntäjän tutkinnon seuraaja auktorisoidun kääntäjän tutkinto (AKT) eroaa Opetushallituk-

sen kielitutkintojärjestelmästä siinä, että se antaa ammattipätevyyden auktorisoituna kääntäjänä toimimiseen. Auktorisoidun kääntäjän oikeuden myöntää Opetushallituksen yhteydessä toimiva Auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunta, joka myös päättää tutkintotuloksesta. Auktorisoidun kääntäjän oikeuden voi saada hakemuksesta myös aiemmin virallisena kääntäjänä toiminut ja tietyin määritellyin ehdoin kääntämisen korkeakouluopintojen kautta.

Saara Kalajoki, Terhi Seinä, Tarja Leblay ja Satu Saario. Kuvasta puuttuu Anneli Hevossaari.

Opetushallituksen ylläpitämästä rekisteristä löytyy auktorisoituja kääntäjiä n. 60 eri kielipariin. Sieltä kuka tahansa voi hakea auktorisoidun kääntäjän, kun tarvitsee esim. todistuskäännöksen ulkomaille tai oikeudenkäynnissä tarvittavan materiaalin käännöstä.

Tutkinto järjestetään kerran vuodessa marraskuussa ja siihen ilmoittautuva voi valita käännösuunnan joko kotimaisista kielistä (suomi,

ruotsi, pohjois-, inarin- ja koltansaame) muihin kieliin tai päinvastoin. Tutkinnon kielikirjo lisääntyy vuosittain: viime vuosien uusia tulokkaita ovat amhara, serbia, latvia ja kurdi (sorani ja kurmandzi). Tutkintoon osallistuminen on riippumaton aiemmasta koulutustaustasta, mutta tutkinnon perusteissa todetaan, että tutkinnossa menestyminen edellyttää molempien tutkintokielten vähintään

C1-tasoista hallintaa sekä auktorisoidun kääntämisen osaamista. Tutkinnojärjestelmällä on tällä hetkellä käytössään 45 eri kieliin erikoistunutta asiantuntija-arvioijaa. Järjestelmä toimii sähköistettynä Optima-verkko-ympäristössä, jossa tutkinnon suorittajat tekevät tutkintopäivän aikana tietokoneella tutkintosuorituksensa

(ammattikäytäntöjä testaavan monivalintatehtävän sekä kaksi käännöstä) käyttäen apuna internetin aineistoja sekä mukanaan tuomiaan hakuteoksia. Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon laatuun ja erityisesti tehtävien ja arvioinnin yhdenmukaistamiseen panostetaan muun muassa sitä kautta, että Opetushallitus kouluttaa arvioijia, tutkintotehtävien laatijoita sekä tutkinnon järjestäjiä vuosittaisen tutkintokierroksen eri vaiheissa.

Auktorisoidun kääntäjän tutkinto järjestettiin 10. kerran 11.11. 2017. Asian juhlistamiseksi Suomi 100-juhlinnan oheen Opetushallitus julkisti tutkintojärjestelmää eri näkökulmista valottavan *Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon historiaa ja nykypäivää*-julkaisun. Sähköisesti sen löytää tästä linkistä: http://www.oph.fi/julkaisut/2017/auktorisoidun_kaantajan_tutkinnon_historiaa_ja_nykypaivaa

Lisää AKT:sta: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/auktorisoidut_kaantajat

Oikeustulkikirekisteri

Uusin tulokas Opetushallituksen hallinnoimissa kieli- ja kääntäjätutkintojärjestelmien kokonaisuudessa on oikeustulkikirekisteri. Se perustettiin 1.4.2016 ja sijoitettiin Opetushallitukseen. Oikeustulkikirekisterin (OTR) perustamiseen velvoitti nk. oikeustulkkausdirektiivi (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/64/EU), jonka mukaan jokaisella jäsenvaltiolla tulee olla itsenäisten kääntäjien ja tulkkien rekisteri oikeudellisissa menettelyissä käytettävien, riittävän pätevien tulkkien saatavuuden takaamiseksi. Oikeustulkkaus on muun muassa tuomioistuimissa, poliisitutkinnassa, rajavartiointissa ja maahanmuuttoasioissa tapahtuva tulkkaus. Tulkkaustarve on ymmärrettävästi kasvanut viime vuosina Suomen kansainvälistymisen myötä.

Oikeustulkikirekisteriin voi päästä Oikeustulkikirekisterilautakunnan hyväksymänä, mikäli laissa ja asetuksessa määritellyt kelpoisuusehdot täyttyvät. Näitä ovat joko oikeustulkin erikoisammattitutkinto tai korkeakou-

lututkinnon ja vaadittujen 35 opintopisteen oikeustulkkausopintojen suorittaminen. Opintoissa perehdytään mm. Suomen oikeusjärjestelmään ja lainsäädäntöön. Oikeustulkikirekisterilautakunta päättää tulkkien hyväksymisestä ja perii merkitsemisestä 400 euron käsittelymaksun. Merkintä on voimassa viisi vuotta. Tällä hetkellä rekisterissä on 22 oikeustulkkiä, joiden työkielet suomen lisäksi ovat arabia (4), englanti (6), persia (1), venäjä (7) ja viro (4). Odotettavissa on rekisterin kielivalikoiman monipuolistumista lähitulevaisuudessa.

Oikeustulkikirekisteri ei ole ollut vielä kovin tunnettu tulkkeja käyttävien viranomaisten parissa, mutta tiedotuksen myötä sen käyttäjät löytänevät pätevien, vaativan koulutuksen läpikäyneiden tulkkien luokse. Asiantunteva, tarkka tulkkaus on erittäin keskeinen tekijä ja osapuolten oikeusprosesseissa, joissa päätetään ihmisten elämään ratkaisevasti vaikuttavista asioista.

Lisää OTR:stä: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/oikeustulkikirekisteri ♦

Saara Kalajoki (vas.) työskentelee Opetushallituksessa asiantuntijana kieli- ja kääntäjätutkintoja ja oikeustulkikirekisteriä koskeissa tehtävissä.

Terhi Seinä toimii opetusneuvoksena auktorisoidun kääntäjän tutkinnon hallinnoijana ja tutkintolautakunnan si-

teerinä. Lisäksi hän työskentelee yleissivistävän koulutuksen vieraiden kielten ja toisen kotimaisen kielten opetuksen parissa.

Tarja Leblay toimii opetusneuvoksena kieli- ja kääntäjätutkintojen ja Oikeustulkikirekisterin kehittämistehtävissä.

Satu Saario on aloittanut kieli- ja kääntäjätutkintojen sekä oikeustulkikirekisterin parissa 1.2.2018

Henki kulkee, kuka on tiellä?

Essee pohjautuu Veijo Baltzarin pitämään puheeseen "The World Day of Romani language" Zagrebissa, Kroatiaassa järjestetyssä kansainvälisessä konferenssissa 5.11.2016

Otan esseessäni kirjailijana kantaa mustalaisten kielen, identiteetin ja kohtalon kysymyksiin Euroopan yhteiskuntien monikulttuurisuuden kontekstissa. Eurooppa on aina ollut kokemuspohjaisesti monikulttuurinen. Tästä huolimatta yhteiskuntajärjestelmät ovat 20–30 vuotta, itse vähemmistöt 40–50 vuotta ja akateemiset tutkijat 100 vuotta jäljessä vauhdilla muuttuneen monikulttuurisen Euroopan tarpeista.

Kielestä ja kielen merkityksestä

Pitääkö mustalaiskieltä pitää yllä ja edistää? Kieli on minulle kirjailijana suuri maailma, väline. Kun tarkastelen maailman mustalaisten kulttuurista tilaa ja identiteettiä, näen kielen sen luonnollisena osana. Olen kuitenkin sitä mieltä, että kieli irrallisena ilmiönä, ilman rakenteellisia ja sisällöllisiä tekijöitä - luovaa kulttuurista ilmaisua ja dialogia - ei voi pelastaa minkäänlaista kansakuntaa.

Ongelma on siinä, että mustalaiskieleen liittyvistä yhteiskuntien toimenpiteistä puuttuvat mustalaiskulttuurin sisäiset luovat elvyttämisyrittäykset, jotka turvaisivat elävän kulttuurin jatkumon. Tästä hyvänä esimerkkinä on mustalaisten kulttuuriin perustuvan rikkaan elekieleen katoaminen. Kysynkin, milloin ja miksi päätettiin luopua elekielestä?

Toisaalta, tämä on globaalimpi ongelma. Kirjailijana koen, että niin sanottu akateeminen kirjakieli on näivettynyt ilmaisun kaikkialla, niin ihmisten suullisessa kommunikaatiossa kuin kirjallisuudessa.

Koska mustalaiskielestä, kuten tänä päivänä kaikista muistakin eurooppalaisista kielistä, puuttuvat tunneälyn lataukset, intellektuellinen huumorintaju joka on yhtä kuin diplomatia, luovuus, elämäkokemus ja jatkumo, voidaanko silloin sanoa, että ilmaisemme kieleemme kautta persoonaamme ja kansakuntamme identiteettiä? Eivätkö maailman yliopistojen edistykselliset pyrkimykset kerro pikemminkin hajuttomuudesta, värittömyydestä, ihmiskunnan assimiloinnista?

Väitän, että kuten kaikki muutkin kielet, yliopistojen mankelien läpi kulkeneena mustalaiskieli on näivettynyt – siitä puuttuu sisältö, mentaliteetti, persoona. Kieli on paljas, vailla uskottavuutta, arvoa, jatkumoa.

Kognitiivisen, ulkoa osaamiseen perustuvan koulutuksen tueksi eurooppalaisille olisi hyväksi tuoda kulttuurienvälinen kokemuspohjainen pedagogia. Opetus tapahtuisi draaman keinoin, luovan ilmaisun menetelmin. Ohjaaja-opettajan ja oppilaiden välisessä oppimisen keskiössä olisi tunneäly: riittä itsellesi, hyväksy itsesi, istu itsessäsi.

"Väitän, että kuten kaikki muutkin kielet, yliopistojen mankelien läpi kulkeneena mustalaiskieli on näivettynyt – siitä puuttuu sisältö, mentaliteetti, persoona."

Tämä tietenkin edellyttäisi, että yhteiskuntarakenteet hyväksyisivät monikulttuurisuuden tosiasiana ja integroisivat sen opetus- ja kulttuuriministeriöiden sekä elinkeinojärjestelmien sisäisiksi rakenteiksi. Suhtaudun kuitenkin tähän ehdotukseeni varauksellisesti. Maailmankaikkeus on jo niin assimiloinut kulttuureitaan, että meillä ei ole enää suuriakaan mahdol-

lisuuksia luoda yhdenvertainen monikulttuurinen yhteiskunta.

Leipä, *maro*, on keskuudessamme pääosissa. Meillä museoidaan niin mustalaiskulttuuria kuin -kieltä, luovuutta ja ilmaisua. Toimenpiteemme mainituilta osin ovat riittämättömät, lähes olemattomat. Joka puolella mustalaiset tanssivat ja laulavat samoja lauluja. Esitämme hyvinkin kliseistä markkinateatteria kykenemättä uusiutumaan. Voin sanoa varmuudella, kilpailu kiristyy kaikkialla maailmassa, mustalaisten nykyiset toimenpiteet eivät tule riittämään.

Maailman mustalaisten olisi saatava esille mustalaisten kirjoittamia näytelmiä, omaa draamaa, mutta se tuntuu olevan tuskien taival. Ilman sitä mustalaiskulttuurilla ja -kielellä ei ole tulevaisuutta.

Integraation avaimet

Mihin marginaaliin sysätyt, koulutus- tai työllistämispoliittisia kriteerejä täyttämättömät romanit getossa, kadulla polvillaan kerjätessään, mustalaiskieltä tarvitsisivat? Suojakseenpa tietysti, vaeltaessaan ahtaan valtakulttuurin sisällä, kuten historiallisesti toisessa maailmansodassa. Mustalaiskieltä opettaa ja opiskelee yliopistoissa etupäässä valtaväestö.

Millaisista kansalaisista Eurooppa hyötyy – assimiloituneista vai juurensa ja kulttuurinsa tuntevista sivistyneistä yksilöistä? Koska mustalaisilla ei ole omaa valtiota, emme voi hakea integraatiota pelkästään kielestä. Meidän on välttämätöntä etsiä muitakin tukipilareita, joiden varaan integraatiota rakentaa.

Kirjallisuuden keskiössä on kieli. Kirjallisuus ja taide ovat väline dialogiin, kieleen. Millä kielellä kirjoitamme mustalaiskirjallisuutta? Esitän kysymyksen – kuinka moni meistä on tullut nähdyksi ja kuulluksi? Kuinka moni esimerkiksi mustalaiskirjallisuutta mustalaiskielellä lukee?

Mustalaiskirjailijat eivät voi vain kirjoittaa toisilleen. Meidän on kirjoit-

tettava maailman valtaväestölle muutaksemme heidän järjestelmäänsä meille myönteisemmäksi ja suotuisammaksi. Meidän on tavoitettava suuri yleisö voidaksemme vaikuttaa.

Olen kirjoittanut ja kirjoitan edelleenkin etupäässä omassa maasani suomen kielellä. Kaikki muu on toistaiseksi kansallisille vähemmistöille akateemista harhaa – et tule kuuluksi, nähdäksesi, et siis ole olemassa.

Meillä mustalaisilla ei ole instituutioita, omia kustantamoja, omia kulttuuripoliittisia järjestelmiä. Siinä mielessä mustalaiskieli ei kykene käymään kauppaa kansakuntien kanssa jotka omistavat valtioita, järjestelmiä. Integraatiomme ei tulisi tästä syystä perustua missään Euroopan maassa koviin arvoille.

Meidän tulee edistää maailmankaikeudessa kokemuspohjaisia arvoja: Meidän tulee kouluttaa omat nuoremme, ja luoda omat taiteilijamme – näiden toteutuessa kieli seuraa todentumia säilyttäen siten elinvoimansa.

Meidän tulee edistää mustalaisten sosiaalishenkistä, parisuhde- ja kasvatuskulttuuria. Yksinäisyyden ongelmien lisääntyessä Euroopassa, voimme opettaa maailman valtaväestölle yhteisöllisen kulttuurin arvoja – kuinka hoidamme ja pidämme huolta vanhemmistamme, lapsistamme.

Meitä ei tarvitse suvaita

Selvisimme historialliselta syrjinnältä, fasismilta. Modernissa Euroopassa kohtaamme kolmannen uhan – suvaitsevaisuuden, joka on kaikista mustalaisten kohtaamista uhkista salakavalin, sen torjumiseen mustalaisten perinteiset opit eivät päde. Uuden ajan Euroopassa mustalaiset alistuvat kantamaan syrjittyjen kansakuntien roolia, joka leimaa meidät kolmannen luokan kansalaisiksi.

Syrjityksi tulemisen legendaa lietsovat suvaitsevaiset kaikkialla Euroopassa – tarjoten sääliä, pähkinöitä ja almuja, – ”kaikki muut syrjivät juuri teitä mustalaisia, sinua, en minä!”. Siten tämä suvaitsevainen ilmaisee

olevansa yläpuolellamme, vaikka juuri hän saattaa olla oman yhteisönsä hylkiö. Vähemmistökansalaisten luottohenkilö nostaa omaa rooliaan, käyttää järjestelmää hyväkseen ja rahastaa siten vähemmistöjä.

Tämän seuraamuksena alistamme itseämme, annamme liian suuren merkityksen syrjinnälle, vaikka se kaikilta osin ei edes pitäisi paikkaansa. Kirjailijana, yksilönä, mustalaisena aukaisen ovia, joita vain kymmenen prosenttia itse valtaväestöstä koskaan elämässään avaa.

Ilmoitan julkisesti, minua ei tarvitse hyväksyä. Minua saa syrjiä, tykkään siitä, se antaa minulle energiaa: syrjijällä on häitä ja itse tiedän olevani henkisesti sekä fyysisesti syrjijän yläpuolella.

Tulevaisuus on yhtä kuin historia. Tulevaisuutta rakennamme vain, jos itse osallistumme rakennustöihin. Mustalaisten on yhdistyttävä, näytettävä valtaväestölle esimerkkiä maailmankansalaisina. Keskinäiset erimielisyydet on lopetettava maan päällä eikä vasta taivaassa.

Mustalaiskieli on yhtä kuin luonto itse, ilman luontoa emme ole ketään tai mitään. Suomen mustalaiskieli on suuressa vaarassa kuolla sukupuuttoon, sen sijaan monissa itä-Euroopan maissa se vaikuttaa olevan puhuttua elävää kieltä.

Annan arvoa kaikille, jotka ovat olleet mukana mustalaiskielen edistämisessä maailmanlaajuisesti. Annan teille täyden tukeni ja tunnustuksen sillä varauksella, ettei mustalaiskieli jää paljaaksi, fyysismateriaaliseksi kieleksi, vaan siinä on mukana mustalaisuuden ydin, tunneäly ja luovuus.

Ei ole kansaa ilman sen älymyystöä, kirjailijoita, taiteilijoita, akateemikkoja ja nobelisteja. Minä sanon teille, tie on pitkä ja kova, meiltä kysytään, kuinka kävelit, mitä jälkeesi jätit, jäljistä meidät tunnetaan. Mustalaisten osalta taistelu tasa-arvosta, ihmisarvoisesta elämästä ei ole vielä ohitse. Päinvastoin, se on vasta alkamassa. ♦

Kulttuurineuvos Veijo Baltzar
www.vejobaltzar.fi

Tunnustus romanikielen opettajalle 2018

Ehdota tunnustuksen saajaa!

Opetushallitus ja Romaniasianneuvottelukunta antoivat ensimmäisen kerran tunnustuksen romanikielen opettajalle vuonna 2010. Silloin tunnustus myönnettiin monipuolisesta romanikielen hyväksi tehdystä opetustyöstä Henry Hedmanille. Kunniamaininnan romanikielen opettamisesta vankiloissa sai Juhani Valentin. Vuonna 2016 palkitut olivat Helena Blomérus ja Armas Hagert.

Tiedätkö henkilön, jonka toivoisit saavan tunnustuksen ansiokkaasta työstään romanikielen opettajana? Lähetä ehdokkaasi esittely viimeistään 28.3.2018 sähköpostilla osoitteeseen susanna.rajala@oph.fi tai kirjeitse osoitteella Susanna Rajala, Opetushallitus, PL 380, 00531 Helsinki. Ehdottajina voivat toimia kerkä tahansa, esimerkiksi oppilaat tai opiskelijat, kollegat, esimiehet, työyhteisön jäsenet tai hallinnon edustajat tai em. tahot yhdessä. Ehdokkaiden ja ehdottajien nimiä ei julkisteta ilman lupaa, joten pyydäthän ehdottamasi henkilön suostumuksen ehdokkaaksi.

Tunnustuksen saava opettaja voi toimia romanikielen opettajana millä kouluasteella tai missä koulutusmuodossa tahansa. Valinnassa kiinnitetään huomiota seuraaviin seikkoihin:

- opettajan innostuneisuuteen ja innostavuuteen
- opettajan ansioihin romanikielen ja oman opetuksensa kehittämisessä
- opettajan halukkuuteen jakaa osaamistaan ja kokemuksiaan muille romanikielen opettajille.

Tunnustuksen saava romanikielen opettaja julkistetaan ja palkitaan Opetushallituksen Romanian kansallispäivän kunniaksi järjestämässä seminaarissa Helsingissä 6.4.2018.

Antoisaa ehdokasasettelua toivottaen

Opetushallituksen romaniväestön koulutustiimi

ILMOITA SEURAAVAT TIEDOT:

1. Ehdotukseni romanikielen opettajan tunnustuksen saajaksi
2. Ehdokkaani yhteystiedot
3. Paikka, jossa ehdokkaani opettaa/ on opettanut romanikieltä
4. Perusteluni valinnalle
5. Oma nimi
6. Yhteystietoni
7. Ehdokkaan suostumus (kyllä/ei)
8. Lupa julkaista ehdottajan nimi (kyllä/ei), jos ehdokkaani voittaa

Juttusarjassa tapaamme kansanedustajia kahvilla. Kahvittelun lomassa keskustellaan ohikulkeva hetki tekemisestä, tahtomisesta ja elämästä.

Teksti: David Palm **Kuva:** Tarja Filatovin eduskunta- arkisto

Kansanedustaja ja romaniasiaain neuvottelukunnan puheenjohtaja Tarja Filatov:

”Saisinpa taikasauvan, jota heilauttamalla yhteiskunnan syrjivät rakenteet poistuisivat”

Hämeenlinnalainen kansanedustaja sekä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan puheenjohtaja Tarja Filatov (sd.) on politiikan konkari ja toiminut eduskunnassa jo vuodesta 1995 lähtien. Hänen työtään on kuvannut aina ihmisläheisyys, tasa-arvoasiat ja heikommassa asemassa olevien ihmisten ja ryhmien ihmisarvon puolustaminen.

Tuttuja politiikan eturivin vaikuttajia vilisee pöydän ohi, kun odottelen kansanedustaja Tarja Filatovia eduskunnan kahvilassa. Hiljattain remontoidun eduskuntatalon tilat henkivät vahvaa arvokkuutta. Eduskunnan pääsalissa on parhaillaan menossa uuden puhemiehen äänestys ja sen tauolla Tarja tuleekin pian paikalle, puristaa kättä katsoen reilusti ja hymyillen silmiin. Keskustelu siirtyy luontevasti heti alkuun romaneihin, koska Tarja on toiminut romaniasiaain neuvottelukunnan puheenjohtajana vuodesta 2014 lähtien.

Entinen ja Suomen historian pisimpään toiminut työministeri kertoo itsekin yllättyneensä, kun silloinen sosiaali- ja terveysministeri kyseli kiinnostusta romaniasiaain neuvottelukunnan puheenjohtajaksi. – Olen tietysti pitkään tehnyt töitä ihmisoikeuksien ja niiden vähemmistöryhmien puo-

lesta, jotka eivät saa ääntään kuuluviin. Yhden yön nukuttuani ilmoitin, että totta kai voin lähteä mukaan, koska koin että se on minulle rakas teema. Vaikka Suomen romanit ovat menneet eteenpäin monessa mielessä, niin elämme juuri nyt eriarvoistavassa ajassa, jossa ei ole ollenkaan varmaa, että yhdenvertainen kehitys jatkuisi ja menisi eteenpäin automaattisesti. Kaveripiirissä ja poliittisissakin piireissä on romanitautaisia ihmisiä, joten sillä tavalla se oli minulle myös normaalia arkiympäristöä. Katson toimesani lähtökohtaisesti asioita Suomen romanien näkökulmasta, mutta toki Euroopan romanien haastava tilanne ja liikkuvuus liittyy ja tulee väistämättä osaksi tätä työtä. Olen politiikan ammattilainen ja toivon, että pystyisin olemaan ikään kuin välittäjänä ja kanavana avaamaan niitä ovia, joita tarvitaan romanien asioiden eteenpäin

viemiseksi. Neuvottelukunnan romanitoimijat tuovat sitten siihen rinnalle omien asioidensa asiantuntemuksen, Tarja avaa toiminnan rooleja neuvottelukunnan puheenjohtajana.

Eduskunnan kahvila täyttyy tauolle tulevista kansanedustajista ja ympäristön puheensorinan volyyymi kasvaa koko ajan. Ohikulkeva ulkomaankauppa- ja kehitysministeri **Kai Mykkänen** (nykyään sisäministeri) käy ohimennen kiittämässä Tarjaa paljon puhutaneen aktiivimallin vaihtoehtoisuudesta, kun siirrymme keskustelussa unelmiin ja toiveisiin. Pohdimme, minkä uuden kyvyn kanssa hän haluaisi herätä huomenna, jos se olisi mahdollista? – Jos ajattelen tuota kysymystä romaniväestön kannalta, niin toivoin huomenna omistavani taikasauvan, jota heilauttamalla saisi kaikki yhteiskunnan syrjivät rakenteet pois ja näin saataisiin tasa-arvolle se yhdenvertainen mahdollisuus, jossa yksilö saisi aidosti tukea omille tarpeilleen. Rakenteet saattavat kuulostaa sanana tylsiltä, mutta sen takia olen aikoinaan lähtenyt mukaan politiikkaan; ei me tätä yhteiskuntaa muuteta, jos emme muuta rakenteita.

Kuvitteluleikki on kiinnostavaa ja nostaa usein ihmisistä esiin piir-

teitä, joita muuten emme ehkä näki-
si tai tunnista. Kuvittelemme Tar-
jan kanssa hurjan tilanteen, että hänen
kotinsa palaisi. Hän ehtisi pelastaa
itsensä, läheistensä ja lemmikkieläi-
mensä lisäksi yhden asian. Mikä se
olisi? Eloisan oloinen ja puhelias kan-
sanedustaja Filatov vastaa parin sekun-
nin sisällä ja yllättää hauskalla, mutta
perustellulla tavalla. – Se olisi pasuuna!
Tarja kertoo ja nauraa iloisesti. Tässä
vaiheessa haastattelija jää vähän hämil-
leen ja miettii itsekseen, että miten se
nyt tuollaisen moneen musiikkilajiin
taipuvan, hieman aggressiivisen äänen
omaavan vaskisoittimen sieltä kaivoi
esiin? Tarja jatkaa kertomalla, miten
tärkeässä asemassa pasuuna on ollut
heidän perheessään. Selviää, että se on
Tarjan tyttären vaaleanpunainen peh-
moporsaslelu, jonka nimi on Pasuuna.
Tarja jatkaa, kuinka Pasuuna symboloi
tilanteita, jossa perhe on kokenut rie-

mullisia ja hyviä jaettuina hetkiä. Per-
heessä 22 vuotta ollut, perheenjäsenen
aseman saavuttanut ja - jopa matkoil-
la mukana ollut - Pasuuna muistuttaa
läsnäolollaan Tarjaa hyvästä perhe-elä-
mästä ja muistoista. Hieno saavutus
pehmolelulta! Tarjan kertoessa asiasta
vakuuttavasti, se on pakko uskoa.

Jokaisen elämään mahtuu var-
masti vastoinkäymisiä, mutta en mal-
ta olla kysymättä Tarjalta tapaami-
sen lopuksi, mistä hän on kiitollinen
elämässään juuri nyt. Yllättäen olen
huomaavinani Tarjan liikuttuvan
kysymyksestä. Hän kertoo olevansa
erityisen kiitollinen monista asioista,
mutta avaa sitten tarkemmin vastaus-
ta. – Jos ajattelen omien vanhempie-
ni lähtökohtia, jotka olivat hyvin vaati-
mattomat, niin olen kiitollinen, että
suomalainen yhteiskunta on kuitenkin
mahdollistanut sen, että olemme
perheenä ja sukuna voineet elää hyvä

elämää ja kaikilla on ollut asiat suh-
teellisen kunnossa. Nyt elämme kui-
tenkin sillä tavalla vaarallista aikaa,
että riski pudota yhteiskunnasta on
kasvanut. Jaksan olla kiitollinen siitä,
että oman lähipiirini asiat ovat hyvin.
Toivon kyllä samalla, että sama turval-
lisuuden tunne voisi ulottua laajem-
minkin ihmisten elämään. Ihmisel-
le pitäisi riittää, että saa olla ihminen
sellaisena kuin on, ilman ahdistusta
selviämisen vaatimuksista. Tulen taas
samaa aiheeseen siitä, kuinka yhteis-
kunnan rakenteiden tulisi mahdol-
listaa, että jokainen voi antaa panok-
sensa omilla resursseillaan ja kokea
olevansa osallisena.

Eduskunnan kahvilassa soi häly-
tyskello. Puhemiesäänestys jatkuu ja
vastuullisena kansanedustajana Tarjan
on riennettävä takaisin saliin. ♦

Teksti: Satu Blomerus **Kuvat:** Olavi Westerinen

Hyvä kello kauas kuuluu!

Missä päin Suomea tahansa romaniopiskelijoiden on vaikea löytää opintoihin liittyviä työpaikkoja. Onneksi löytyy myös muutamia myönteisiä tarinoita ja onnistuneita kohtaamisia.

Ritva Valjus-Tuomainen on toiminut 22 vuotta kauneusalan yrittäjänä Kajaanissa. Hänen liikkeensä Hius MA-RI tuottaa palveluita kampaamo- ja kosmetiikka-alalla. Mirikli Manner ja Regina Bollström ovat nuoria kajaanilaisia romaninaisia, jotka aloittivat syyskuussa Kainuun ammattiopisto Edukaissa työelämään valmentavan koulutuksen.

Työhön tutustumisvaiheen koittaessa Mirikli otti rohkeasti yhteyttä Ritva Valjus-Tuomaiseen. Mirikli oli kuullut Hius Ma-Rista tuttavaltaan,

Työhön tutustumisaika on ollut molemminpuolista oppimista sanovat Regina Bollström, Ritva Valjus-Tuomainen ja Mirikli Manner.

joka oli käyttänyt liikkeen palveluita. Kuinka ollakaan, molemmat nuoret naiset saivat tutustumispaikan. Koko viikon he jännittivät, millaisen vastaanoton saisivat, kun omistaja huomaisi heidän olevan romaneita. Ritva Valjus-Tuomainen kertoo kuitenkin tottuneensa monikulttuurisuuteen jo aiempien, monenlaisia taustoja omaavien työharjoittelijoiden kautta.

Hän kertoo Miriklin ja Reginan työhön tutustumisajan olleen molemminpuolista oppimista, hän on voinut jakaa omaa ammattitaitoaan, tytöt

puolestaan ovat tutustuttaneet hänet romanikulttuuriin. Kumpikin osapuoli kertoo saaneensa paljon. Tytöt ovat saaneet harjoitella oikeasti alan töitä, esimerkiksi hiusten tasausleikkauksia, värjäyksiä, kynsien hoitoa ja muita alaan kuuluvia töitä. Ritva kertoo, että harjoittelun kuluessa hän on jo selkeästi huomannut luontaista alanvalintaa tyttöjen kohdalla. Regina on suuntautunut kampaamoalalle, kun taas Mirikli suuntautuu luontevammin kosmetologipuolelle. Molemmat ovat niin innostuneita, että välillä

pitää vähän jarrutella, kertoo Ritva. Sosiaalisuus, luovuus ja estetiikan taju tulevat esiin molempien vahvuuksina. Asiakkaat ovat suhtautuneet positiivisesti nuoriin harjoittelijoihin. Siihen on Ritvan mukaan paljon syynä tyttöjen luonnollisuus ja välittömyys asiakaspalvelussa. Paikallisen lehden, Koti-Kajaanin, tekemän jutun jälkeen ajanvarauskyselyjä on tultu tekemään suoraan paikanpäälle, eikä enää vain puhelimitse.

"Regina on suuntautunut kampaamotalle, kun taas Mirikl suuntautuu luontevammin kosmetologipuolelle. Molemmat ovat niin innostuneita, että välillä pitää vähän jarrutella, kertoo Ritva."

Ritva toivoo, että myös pienillä paikkakunnilla olisi koulutusmahdollisuuksia, jotta voitaisiin lisätä nuorten mahdollisuuksia elää kotipaikkakunnillaan. Jos opiskelut vievät kauas kotipaikalta, saattaa olla, ettei sitten enää palatakaan kotikulmille. Pienien paikkakuntien palvelutarjon-

ta ja palvelutarve kuihtuvat ja palvelut siirtyvät suuriin keskuksiin ja kovaan kilpailuun.

Mirikli ja Regina ovat olleet iloisesti yllättyneitä siitä, miten hyvin heidät on otettu vastaan. Se, että on päässyt oikeasti tekemään alaan kuuluvia töitä, on lisännyt kiinnostusta ja innostusta alalle. Molemmat toivovatkin saavansa oppisopimuspaikan voidakseen suorittaa alalle tarvittavan koulutuksen. Muille nuorille Mirikli ja Regina haluavat välittää terveisensä: Ottakaa rohkeasti selvää siitä alasta mikä kiinnostaa ja pyrkikää unelmianne kohti. Työelämä vaatii päivän rytmittämisen ja ehkä jotakin järjestelyjä lastenhoidon tai muiden asioiden kohdalla, mutta se myös antaa paljon ja piristää omaa arkea. Myös omia ennakkoluulojaan kannattaa miettiä. ♦

Turkulainen Karita Palm toivoi pitkään saavansa oppisopimuspaikan. Peruskoulu oli suoritettu jo nuoruudessa, mutta mielessä oli vahva halu opiskella lisää.

Teksti: Susanna Rajala

Kuvat: Susanna Rajala ja Johanna Manu/YLE

Me-talon Karita

Tänä päivänä Karita on perheelinen 37-vuotias, jonka arkeen edelleen kuuluvat opinnot. Aikaisempaa suorittamaansa tutkintoa Karita opiskeli Turun aikuiskoulutuskeseuksessa. Koti- ja puhdistuspalveluiden perustutkintoon kuului ns. avustamisen osio, jonka näytön Karita teki lasten kanssa. ”Tää on sun juttu”, sanoivat ihmiset ympärillä.

Karita suorittaa nyt lapsi- ja perhetyön perustutkintoa Turun kristillisessä opistossa, jota varten hän toivoi oppisopimuspaikkaa. Hän oli toiminut monta vuotta Turun kaupungin romanityöryhmän jäsenenä. Samassa

työryhmässä toimi myös erikoissuunnittelija **Tuula Lindberg** aluehallintovirastosta. Hän antoi vihjeen ottaa yhteyttä Fingerroos-säätiön toiminnanjohtaja **Ulla-Maija Nikulaan**. – Tavattiin Ulla-Maijan kanssa, ja se oli sillä selvä, kertoo Karita.

Ulla-Maija Nikula puolestaan kertoo työhönottotilanteesta, että Karitan kanssa ”synkkäsi heti, sillä hän on asioihin tarttuva ja haluaa mennä elämässä eteenpäin”. – On suuri rikkaus, että erilaisilla kulttuuritaustoilla olevat ihmiset työskentelevät yhdessä. Työntekijän oma persoonallisuus ja yhteiset tavoitteet syrjäytymi-

sen ehkäisemisessä ovat meitä kaikkia yhdistävä tekijä. Karitan työpanos on erittäin tärkeä säätiömme kokonaisuudessa, pohtii Ulla-Maija.

Karitan tarkoitus on valmistua viimeistään tämän vuoden loppuun mennessä. Me-talolla hän on ollut töissä jo vuoden. Myös perheen toinen aikuinen käy töissä. – Romaninai-silla kotityön, ansiotyön ja opiskelun yhteensovittaminen saattaa olla hankalaa. Onneksi työaikani täällä Me-talolla alkaa vasta kymmeneltä. Ehdin viedä tytön kouluun ennen töitä.

→ Hän pääsi yläkerrassa asuvan perhepäivähoitajan iltapäiväryhmään, joten tytön iltapäivät sujuvat hyvin. Mirjami viihtyy koulussa ja tulee muutenkin hyvin toimeen, vaikka työskenteleen ja opiskelen.

Me-talo Turun Pansiossa on Fingerroos-säätiön koordinoima ja Me-säätiön mahdollistama yhteistoiminnallinen paikka. Me-talo tarjoaa maksuttomia tiloja sekä kohtaamispaikan kaiken ikäisille asukkaille. Talossa on vapaa-ajan harrastustoimintaa, kursseja, kerhoja ja tapahtumia, kokoustilaa sekä apua ja neuvoa elämän eri ongelmakohtiin. Me-talolla toimii lukuisia toimijoita, jotka järjestävät muun muassa keskustelukerhoja ja vertaistukiryhmiä, lasten kerhoja, tapahtumia, näyttelyitä sekä antavat neuvontaa ja koulutusta erilaisiin tarpeisiin.

Karita on ensimmäinen romanitustainen työntekijä Me-talolla. – Tapaan työssäni pääväestöä, maahanmuuttajia, paljon vanhuksia ja lapsia. Olemme tehneet yhteistyötä esimerkiksi Pansion vastaanottokeskuksen kanssa. Tässä on samassa talossa Turun

sosiaali- ja terveystoimen toimipisteet ja muun muassa kirkon kahvila, Kafé Mikael. Minulle on myös muodostunut työllisyysasioissa hyvä suhde te-toimistoon.

– Joskus olen törmännyt lastensuojelutapauksiin. Olen herkkä, minun on tosi vaikea suhtautua lasten kaltoinkohteluun. Sellaista pitäisi vain oppia työstimään ammatillisesti. Työkuvaani kuluu ohjaus Me-talolla. Teen myös perhetyötä muutamassa romaniperheessä, lisäksi toimin ohjaajana ja tukihenkilönä romaneille lastensuojelu-, koulutus- ja työllistymisasioiden.

Elämässä on kaikkea laidasta laitaan. Karitasta oli hauskaa, kun hän huomasi pystyvänsä auttamaan nuoria romaninaisia koulutusasioissa eteenpäin. – Täällä oli kolme romaninaista, jotka halusivat opiskelemaan. Otin yhteyttä Nuotta-hankkeeseen (Nuoria osajia työvoimaa tarvitseville aloille), jonka tavoitteena on tukea maahanmuuttajien ja romanien kouluttautumista. Kaikki naiset pääsivät opiskelemaan. Tärkeintä on tukea ihmisiä itseään pitämään koulutusmotivaatiota yllä.

Karitan elämässä on paljon aktiivisuutta. Hän muun muassa opettaa romanikieltä peruskoululaisille.

– Harmillista, että niin harvat romanilapset ovat mukana opetusryhmissä, sanoo Karita.

Turun kaupungin romanityöryhmän kautta Karita on ollut järjestämässä romaneille leiriä. – Siellä käsiteltiin tärkeitä asioita: lapsiperheiden tukea ja koulutuksen tärkeyttä. Karita on iloinen siitä, että hänen oma lähipiirinsä tukee hänen kouluttautumistaan. – Esimerkiksi vanhempani tukevat ja kannustavat minua ihan täysillä. Itselläni on kova motivaatio yrittää eteenpäin. Olisi kiva päästä tulevaisuudessa opiskelemaan ammattikorkeakouluun! ♦

www.fingerroos.net/me-talo

Kuvassa Me-talon ohjaajia. Riina Nurmi (vas) toimii mm. Karitan oppisopimusharjoittelun ohjaajana, Karita Palm ja Miika Neulaniemi. Jälkimmäinen vastaa Me-talon käytännön toiminnasta.

Oppisopimuskoulutus (lähde: www.turunakk.fi)

Oppisopimuskoulutus sopii kaikille 16-65-vuotiaille Suomessa asuville henkilöille. Oppisopimus on käytännönläheinen tapa opiskella uusi ammatti, päivittää osaamista ja kehittää itseään. Oppisopimuksen tavoitteena on yleensä tutkinnon suorittaminen. Oppisopimus voidaan solmia uudelle työntekijälle tai jo työssä olevalle työntekijälle tai yrittäjälle. Tarvittaessa opiskelija itse hankkii oppisopimustyöpaikan.

Oppisopimus opiskelijan kannalta

- Työehtosopimuksen mukainen vähintään harjoittelijan palkka.
- Kokopäivätyö, vähintään 25 tuntia viikossa.
- Työehtosopimuksen mukaiset etuudet, esim. lomat.
- Maksuton opetus.
- Oppisopimustoimistolta korvausta, jos työnantaja ei maksa palkkaa tietopuolisen koulutuksen ajalta
- Tutkinnon suorittaneet saavat eri hakemuksesta ammattitutkintostipendin, joka haetaan Koulutusrahastolta.

Mihin sitoudut?

- Tekemään työtä ja noudattamaan työnantajan ohjeita.
- Opiskelemaan työpaikalla sekä osallistumaan oppilaitoksessa annettaviin opintoihin.
- Suorittamaan tutkinnon.
- Ilmoittamaan työhön tai opintoihin liittyvät muutokset oppisopimustoimistoon.
- Ilmoittamaan oppisopimustoimistoon, mikäli opintoihin tulee pidempi katkos.

Miten pääset oppisopimuskoulutukseen?

- Sovi ensin työsuhteesta ja oppisopimuksesta työnantajan kanssa.
- Ota sen jälkeen yhteyttä oppisopimustoimistoon.

Stevenin iltapäivät sujuvat hyvin ohjauksessa Me-talolla.

Teksti: Susanna Rajala **Kuvat:** Jonne Heinonen ja Susanna Rajala

Merts Lindgren, läänintaiteilija

Merts Lindgren työskentelee läänintaiteilijana Helsingissä Taiteen edistämiskeskuksessa (Taike), jonka tehtävänä on edistää taidetta kansallisesti ja kansainvälisesti. Myös kulttuurin edistäminen kuuluu Taiken työhön, mutta vain siltä osin kuin se ei ole minkään muun viranomaisen tehtävänä. Taike ja sen yhteydessä olevat taidetoimikunnat ja lautakunnat jakavat apurahoja ammattitaiteilijoille ja avustuksia taiteen alan yhteisöille. Vuosittain Taike saa noin 14 000 hakemusta, joista se tekee päätökset. Päätökset perustuvat asiantuntijaelinten vertaisarviointiin.

Taike hallinnoi kansallista läänintaiteilijajärjestelmää. Suomessa on yhteensä 40 läänintaiteilijaa, jotka toimivat kulttuurin ja taiteen erilaisissa asiantuntijatehtävissä. Läänintaiteilijat voivat olla tiettyyn taiteen alaan sidottuja, esimerkiksi kuvataiteilijoita tai kirjailijoita. Läänintaiteilijat voivat toimia alueellisesti tai valtakunnallisesti.

Miten tullaan läänintaiteilijaksi, Merts?

– Luin hakuilmoituksen, jossa ilmoitettiin kulttuurisen moninaisuuden läänintaiteilijan työstä. Soitin asiaa kehittämisspöytätyötä Eeva-Maria Hakolalle Taikkeen saadakseni lisätietoa. Tajusin, että tässä yhdistyvät nyt monet asiat, jotka ovat minulle tärkeitä. Halusin tehdä merkittävää työtä. Päätin hakea paikkaa, mutta hakijoita oli 83. Pääsin haastatteluun, ja ensimmäistä kertaa huomasin olevani

haastattelussa, jossa sain laulaa. Parin viikon päästä sain puhelinsoiton, ja minulle kerrottiin, että olen saanut työn. Vaikka koin, että työ oli aivan minun näköiseni, tein vasta seuraavana päivänä päätöksen ottaa työn vastaan. Aloitin läänintaiteilijana 1.6.2016. Läänintaiteilijoiden kaudet ovat 3-vuotisia, mutta niille on mahdollista saada jatkoa vuosi kerrallaan. Läänintaiteilijan kausi voi olla korkeintaan 5-vuotinen.

Mertsille oli kuitenkin tapahtunut paljon musiikin saralla paljon, ennen kuin tie läänintaiteilijaksi oli mahdollinen. Se vaati koulutustumista ammattiin ja monipuolista musiikkitaustaa.

Miten sinusta alun perin tuli muusikko?

– Pyhäkoulussa lauloin ekan kerran, sitten koulussa ala-asteella, 14-vuotiaana opettelin soittamaan kitaraa,

16–17-vuotiaana toimin erilaisissa lauluryhmissä vetäjänä ja kuoronjohtajana. Musiikki vei minut kerta kaikkiaan mennessään. Lähdin 19-vuotiaana opiskelemaan teologiaa Keuruulle, ja musiikki oli sielläkin läsnä.

Keuruulta Merts tuli takaisin vuonna 2002, jolloin Suora Lähetys (nykyisin Orkestra Suora Lähetys) perustettiin. Suora Lähetys vei ensimmäistä kertaa suuren yleisön eteen, Talent Suomi -kilpailuun vuonna 2007.

– Talent Suomesta alkoi uusi kausi. Oli tosi outoa, että ruokakaupassa jotkut ihmiset tunnistivat minut. Päästiin kahden karsinnan läpi semifinaaliin asti. Esitettiin gospelia, se tuntui luontevalta. Tehtiin ensimmäinen levy vuonna 2008, Our vision -voitto tuli 2009, live-orkesteri saatiin samana vuonna, toinen levy tehtiin 2012. Tehtiin koko ajan musiikkia oman työn ohessa.

Musiikin ammattilaisena Merts on

Merts Lindgrenin luotsaama konsertti-ilta alkamassa Oulussa 2.11.2017. ▼

Jonne Heinonen

joutunut miettimään paljon musiikkikasvatuksen ja -koulutuksen roolia. Kitaran itseopiskelu oli kovaa ja kurinalaista keskenkasvuena. Harjoittelu sujui akorditaulukon avulla.

– Harjoittelin akorditaulukon avulla joka päivä kuutisen tuntia. Tärpitsin nuotit, joihin oli merkitty soinnut. Tajusin jossain vaiheessa osavani soittaa korvakuulolta. Muistan ajatelleeni 15-vuotiaana, että haluan musiikkiopistoon. Yhdessä opistossa sanottiinkin minulle ”tervetuloa”. Sitteen kerrottiin, että opisto tarjoaa 30 minuuttia soittamista ja 45 minuuttia teoriaa. Silloin ajattelin, että ”ei kiitos”.

Mertsin musiikkikoulutus meni siis vaikeamman kautta. Nyt hän ajattelee, miten valtavasti lapsuus- ja nuoruusvuosien aikana olisi voinut oppia, ensin vaikka musiikkileikkikoulussa ja sitten musiikkiopistossa.

Opinnot musiikkiopistossa vaativat aikuisen tukea. Aikuisen tehtävänä on luoda yhteys opettajaan, vaikka lapsi hoitaisikin opiskelua itsenäisesti. Aikuisen pitää myös nähdä opiskelu pitkäjänteisesti ja kannustaa lasta harjoitteluun. Mertsu kertoi jaksaneensa hämmästyttävästi harjoitella itsenäisesti ja ilman musiikkiopiston antamaa tukea. Kun hän sittemmin meni aikuisena pyrkimään legendaariseen Pop & Jazz konservatorioon, oli edessä oman soiton ja laulun nauhoittaminen, jonka perusteella tehtiin päätökset kutsusta valintakokeeseen.

– Minulle tuli pyyntö valintakokeeseen. Tiesin, että sisäänpääsy on todella vaikeaa. Soitin ja lauloin siten siellä kokeessa. Soitin myös opettajan kanssa. Kysyin opettajilta ihan suoraan, että en kai mä vaan ole teille joku ”kiintiömustalainen” ja ne sanoivat, että et todellakaan. Pääsin konservatorioon muusikon koulutusohjelmaan. Pääsykokeen jälkeen opettajat halusivat oppia soittamaan kitaraa kuin mä. Suoriuduin hyvin opiskelusta, sain jopa stipendin loppujuhlassa. Opinnot kestivät vajaat kaksi vuotta. Valmistuin 2014.

Nyt olet kulttuurisen moninaisuuden ja liikkuvuuden kehittämisohjelman läänintaiteilija. Mitä työhösi oikein kuuluu? Entä miten sinut otettiin vastaan Taikessa?

– Kehittämisohjelman tavoitteena on muun muassa edistää taiteen moninaisuuden ymmärrystä ja kulttuurien välistä vuoropuhelua. Ohjelmassa työskentelee kuusi läänintaiteilijaa, jotka toteuttavat kulttuurin moninaisuuteen ja liikkuvuuteen liittyviä projekteja eri puolilla Suomea yhteistyössä alan toimijoiden kanssa. He tarjoavat taiteilijoille ohjausta ja sparrausta uusissa toimintaympäristöissä työskentelyyn. Läänintaiteilija tekee projekteja. Oma taiteen tekeminen on tärkeää, mutta rooliini kuuluu myös sparraus. Taiteilijoiden työllistymisen parantaminen on läänintaiteilijalle saavutus.

– Ai miten minut otettiin vastaan Taikessa? Äärimmäisen lämpimästi. Niin lämpimästi, että on vaikea uskoa, että Taike on virasto.

"Ai miten minut otettiin vastaan Taikessa? Äärimmäisen lämpimästi. Niin lämpimästi, että on vaikea uskoa, että Taike on virasto."

Millaisia visioita sinulla on läänintaiteilijana?

– Tavoitteeni on rakentaa yhteistyöverkostoja ja vahvistaa vuorovaikutusta eri kulttuuristen ryhmien välillä sekä saada taiteilijoille lisää työllistymistilaisuuksia. Työskentelen Helsingistä käsin vaikkakin esimieheni on Lapin aluetoimipisteessä. Haluaisin luoda verkostoja, jossa moninaisuutta voidaan kokea. Toivon voivani työlläni saada erityisesti romanitaiteilijuutta näkyväksi. Tähän tehtiin koeponnistus viime vuonna Helsingissä Kulttuuritalolla 8.4. ja Oulussa 2.11.

Mertsu kertoo, että tänä vuonna aloittaa Suomen ensimmäinen Mustalaismusiikin orkesteri, jota yritetään saada valtion osuuksien piiriin. Siinä soittaa yhteensä yli 20 muusikkoa. Orkesteri toimii myös kouluttajana mestari-kisällä -periaatteella.

– Mustalaismusiikin orkesterin ensimmäinen konsertti on 1.11.2018 Helsingissä. Orkesterilla ei ole musiikillisia genre-rajoja, vain mustalaistee- ma sitoo orkesterin toimintaa: melodiat, rytmit, tekstit.

Mertsu kertoo osallistuneensa toisen romanipoliittisen ohjelman kirjoittamiseen romanitaiteen ja -kulttuurin osalta. – Kuulemistilaisuuteen saimme noin 25 romanitaiteilijaa. Läänintaiteilijan työhön kuuluu siis myös taidepolitiikka. Mahdollistan muille tekemistä, toteutan myös muiden unelmia.

Millaisia unelmia sinulla on?

– Unelmia? Elän unelmaani tällä hetkellä. Työ läänintaiteilijana ja Suora Lähetys kuuluvat molemmat unelmaani. Unelmani ovat tässä, mutta sanotaan, että sydämen asia olisi kyllä romanien kulttuurikeskus. ♦

Kotimaani omi Suomi -hankkeen loppukatsaus

Isolla kädellä tehtyjä työtunteja

SUOMI ON erilaisten hankkeiden luvattu maa. Tälläkin hetkellä erilaisia, joko suoraan tai välillisesti romaneihin kohdistuvia hankkeita, on liki 20. Kotimaani omi Suomi -sateenvarjohanke oli yksi näistä hankkeista. Hanke tuotti hyvää positiivista synergiaa, kun useat toimijat, organisaatiot ja projektit laittoivat resurssinsa ja osaamisensa yhteen ja työskentelivät yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Yhteistyö monipuolistaa asioita ja antaa tilaa uuden oppimiselle.

Hankkeen tuotantoryhmän muodostivat Diakonia-ammattikorkeakoulu Oy (Nevo tiija ja Tšetanes naal -hankkeet, **Merts**i Ärling ja **Sari Hammar** sekä **Niina Mäenpää**), Taiteen edistämiskeskus (**Merts**i Lindgren), Opetushallitus (**Satu Blomerus** ja **Susanna Rajala**), Etelä-Suomen aluehallintovirasto (**Malla Laiti**), Suomen Romanifoorumi (**Kyösti Florin**) sekä yksityishenkilöinä romanitustainen yrittäjä (**Tiia Svart**) ja opiskelija (**Joni Auvinen**). Hanke sai suojelijakseen tasavalan presidentti **Sauli Niinistö**n.

Hankkeen toiminnoilla oli kolme päätavoitetta muiden pienempien yhteisten ja yksittäisten tavoitteiden ohella:

1. Positiivisista lähtökohdista nousevan kulttuuritietouden välittämisen peruskoulujen 9-luokkalaisten, toisen asteen ensimmäisen vuoden opiskelijoille ja ammattikorkeakouluopiskelijoille sekä viranomaisille. Koulutus- ja opetussisällöt rakennettiin hyödyntäen erilaisia pedagogisia lähestymistapoja. Sisällöissä korostettiin yhdessä elettyä historiaa – mitä ja millaisia yhteisiä asioita meillä on ollut suomalaisina – enemmän samanlaista kuin erilaista.
2. Romaniyhteisön herättely eri paikkakunnilla olohuoneomaisissa romaniperheiden tapaamisissa. Keski-tyimme kuuntelemaan yhteisön ääntä ja ajatuksia. Samalla tahdoimme motivoida jokaista katsomaan vahvasti tulevaisuuteen ja uskomaan omiin unelmiinsa sekä rohkeasti tavoittelemaan niitä.
3. Osallistuminen ja osallistaminen. Emme halunneet antaa yhteisölle mitään valmiiksi pureskeltua, vaan halusimme osallistaa ja osallistuttaa romaniyhteisöä toimintakokonaisuuksien suunnittelussa, kehittämisessä ja toteuttamisessa.

Romanitietoutta vietiin työpaja- ja infokiertueella yhteensä kuuteen eri kaupunkiin: Tampereelle, Kajaniin, Jyväskylään, Ouluun, Kuopioon ja Vantaalle. Kiertueen aikana tavoitettiin koululaisia ja opiskelijoita

toista yhteensä 410, viranomaisia 155 ja romaniperheiden edustajia keskustelutilaisuuksissa noin 70. Vahvistimme ja monipuolistimme verkostoja sekä loimme kontakteja niin yksilö- kuin toimija- ja organisaatiotasollakin. Erityistä vaikutusta ja vaikuttavuutta kiertue tuotti mielikuvissa romaneista ja romaniudesta.

Romaniperheiden illat

Opetushallituksen kaksikko **Satu Blomerus** ja **Susanna Rajala** luotasivat romaniperheille suunnattuja keskusteluiltoja. Mukana oli paikkakuntia, joilla asui romaneja vain vähän ja toisaalta kaupunkeja, joissa oli isoja romanikeskittymiä. Eri suuruuksista osallistujamääristä huolimatta keskustelut olivat antoisia. Näissä illoissa katsottiin tulevaisuuteen, keskusteltiin omista koulutustarpeista ja pohdiskel-

tiin yhdessä arjen haasteita. Keskustelu arvojen ja asenteiden merkityksestä jokaisen henkilökohtaiseen elämään, perheeseen, sukuun ja yhteisöön herätti paikallaolijoissa monenlaisia ajatuksia. Nämä keskustelut voidaan nähdä hyvänä alkuna. Vielä kuitenkin tarvitaan monenlaista motivointia ja jopa herättelyä.

Keskusteluista erottui erityisenä punaisena lankana se, että olemme vahvasti suomalaisia (Suomen romaneja) ja tahdomme yksilöinä ja yhteisönä eteenpäin; haluamme kouluttautua ja päästä työelämään. Suurta huolta tuotti myös nuorten liian aikainen perheiden perustaminen, joka puolestaan suoraan vaikuttaa kouluttautumiseen ja sitä kautta työllistymiseen. Ison hiljaisuuden aiheutti pohdinta siitä, olemmeko valmiita tekemään työtä muutoksen,

*Mahdollisuuksien päivä -messut
Jyväskylässä*

Nevo Tiija -hankkeen projektipäällikkö Merts "Medi" Ärling haastattelemassa messuvieraita.

unelmiemme ja työllistymisemme eteen. Näköalattomuuteen vaikuttaa varmasti monikin asia, joista osa nousee yhteisöstä itsestään ja osa siitä riippumattomista asioista. Romanien motivoimiseen ja uskallukseen koulutuksen ja työelämän suhteen tarvitaan siis vielä paljon työtä.

Työpajat viranomaisille

DIAKin hankkeiden sisältöihin kuuluivat tapaamiset viranomaisten kanssa. Työpajojen kautta kuulijat saivat uusia keinoja kohdata erilaisuutta ja tuntematonta. Teemana oli: älä kohdata kulttuuria vaan kohtaa ihminen - jokainenhan meistä on viimekädessä ihminen. Viranomaisia johdatettiin näkemään roolinsa vastuullisena portinvartijana. Ajatus siitä, että ”juuri minä voin työssäni toimia portin aukaisijana tai sulkijana, minä voin olla unelmien mahdollistaja ja estäjä”.

Palautteen mukaan useat viranomaiset kokivat koulutuksen voimaannuttavana ja työhönsä uudenlaista tietoa antavana. Eräs työpajassa ollut viranomainen totesikin palautteessaan: ”Tulin todella negatiivisella asenteella, koska on huonoja kokemuksia romaaneista. Tärkein oppi mitä sain, oli, että ota asiakas IHMISENÄ äläkä KULTTUURINA. Tämä herätti. Kiitos.”

Mustalaismusiikin kuninkaat, kuningattaret ja virtuoosit

Vahvan ja pedagogisesti rakennetun romanitietouden viemisen lisäksi mahdollistettiin sateenvarjohankkeen aikana kaksi suurtapahtumaa, joissa keskityttiin romanitaiteiden ja kulttuurin esiintuomiseen sekä niiden tutkitusti hyvinvointia tuottaviin tekijöihin. Romanien kansallispäivän juhlanä järjestetty monitaidetapahtuma ja Mustalaismusiikin kuninkaat

ja kuningattaret -konsertti Helsingin kulttuuritalolla veti katsojia yhteensä 1485 henkilöä. Marraskuussa järjestetty Mahdollisuuksien päivä -koulutus ja työllisyysmessut sekä Mustalaismusiikin virtuoosit -konsertti Oulussa tavoitti puolestaan 763 osallistujaa.

Molempien tapahtumien antia ja sisältöä sekä organisointia kiiteltiin useissa eri yhteyksissä. Orkesterin ja laulajien etnisellä monimuotoisuudella haluttiin olla uskollisia Suomi 100 -teemalle ”Yhdessä”. Tapahtumakokonaisuuden päätöstilaisuudessa saatiin ihastella lapsitähtien **Miska** ja **Madi-ana Lundbergin** taidonnäytteitä niin soittamisen, tanssin kuin laulamisen suhteen. Päätöstilaisuudessa molemmille ojennettiin juhlallisesti presidentti Halosen lahjoittama stipendi ja Diakonia-ammattikorkeakoulu Oy:n myöntämät kunniakirjat. ◆

Mertsi MEDI Ärling

Dimitri Grönfors

*Mertsi Lindgren, Miska Lundberg,
Miritza Lundberg ja Dimitri Keiski*

Mitä peruskoululaisille jäi mieleen romanityöpajoista?

"Pitkä yhteinen historia"

Meidät otettiin erittäin lämpimästi vastaan joka puolella. Jouduimme ensimmäiseksi tarkistamaan omia stereotyyppioitamme nuorista: nuoret olivat hyvin käyttäytyviä ja kiinnostuneita, sanalla sanoen fiksuja. Työpajoissa oli samalla rauhallinen ja aktiivinen tunnelma. Keskusteluihin mahtui muun muassa pohdintaa romaneista ihmisinä, suomalaisina ja etnisenä ryhmänä. Mietimme historiaa, nykypäivää ja tulevaisuutta.

Nuoret saivat keskustelun jälkeen mahdollisuuden kirjoittaa lapulle, mitä työpajasta jäi mieleen.

Mahtavaa kuulla, että tällaisia kierroksia tehdään kouluissa, koska monikaan ei tiedä juurikaan romaneista

Ja ihan ihme syrjintää on romaneja kohtaan, en ymmärrä

Romanikielen harvinaisuus

Romanit ovat tavallisia ihmisiä

Jos ikinä näen naisen isossa hameessa, tiedän, että hän ei ole niin paljon erilainen kuin minä

Sodassa kaatuneille romaneille omistettu muistomerkki

Mieleen jäi: romaneilla on ollut vaikea menneisyys (ja mersu on hyvä auto)

Mieleen jäi hevoskärry, koska se näytti erittäin ahtaalta ihmismäärään verrattuna.

Tšetanes naal -hankkeen projektipäällikkö on vaihtunut. Sari Hammar (vas.) on siirtynyt Vantaan seurakunnan palvelukseen ja Katri Perho on aloittanut Diakonia-ammattikorkeakoulussa.

Suomi 100 -ohjelmassamme vietiin romanitietoutta perusopetuksen 9-luokkalaisille ja ammattikoulun ensimmäisen vuoden opiskelijoille. Pidimme näitä työpajoja hieman erilaisilla kokoonpanoilla, mutta pääasiassa mukana oli Opetushallituksen romaniväestön koulutustieteen ja Diakonia-ammattikorkeakoulun romanihankkeiden asiantuntijoita. Luulen, että kaikki me vetäjät aluksi jännitimme, miten nuoret ottaisivat meidät vastaan, miten he keskittyisivät tilaisuuteen ja miten osallistuisivat yhteiseen keskusteluun.

Käytimme työpajoissa keskustelun pohjana valokuvia ja lyhyitä videoklippejä, jotka kuvasivat romanien historiaa ja nykypäivää. Tarkoituksemme oli käydä peruskoululaisten nuorten kanssa keskustelua romaneihin liittyvistä stereotyyppioista ja pohdita nuoria itseään askarruttavia asioita liittyen romanikulttuuriin. Tampereella vierailimme Linnainmaan koululla, Kajaanissa Kajaanin keskuskoululla, Oulussa Kaakkurin koululla, Jyväskylässä Viitaniemen koululla ja Vantaalla Sotungin koululla.

Elinikäistä oppimista

Teksti: David Palm **Kuvat:** Satu Blomerus

Viisikymppisenä pulpetissa

Nopeasti muuttuvassa ja kehittyvässä yhteiskunnassa ihmisen selviämisen kannalta on suotuisaa, että mieli on avoin uusien asioiden oppimiselle sekä taitojen ja oppimisen kehittämiseksi läpi elämän. Elinikäinen oppiminen ei luo pelkäämistään turvaa menestystä työmarkkinoilla, vaan antaa valmiuksia laajemmassa viitekehityksessä ymmärtää esimerkiksi yhteiskunnan ilmiöitä, kuten eri kulttuureita ja niiden ilmaisumuotoja. Lisäksi elinikäinen oppiminen antaa valmiuksia ja kykyä selvittää sosiaalisista tilanteista. Se luo myös aloitekykyä esimerkiksi kansalaistoimintaan.

Elinikäisen oppimisen taustalla on *Lifelong learning* -käsite, johon esimerkiksi Euroopan parlamentti on luonut suositukset nk. avaintaidoista. Näitä

ovat matemaattisen, luonnontieteiden ja tekniikan perusosaamisen lisäksi muun muassa viestintä omalla ja vieraalla kielellä, digitaaliset taidot, sosiaaliset ja kansalaistaidot sekä aloitekyky ja yrittäjäyys. Avaintaitojen omaksuminen auttaa myös tukemaan tasa-arvoisuuden ja koulutuksen saavutettavuuden periaatteita. Ne hyödyttävät erityisesti myös niitä yksilöitä tai ryhmiä, jotka tarvitsevat erityistukea ja sovellettuja oppimispolkuja selvittääkseen opinnoista tai elämässä yleensä.

Itse olen viisikymppinen ja suoritan parhaillaan sosiaalialan ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Opinnot ovat melkoisen vaativia, mutta sujuneet toistaiseksi kiitettävillä arvosanoilla. Olen ollut 1970-luvulla alakoulussa pulpetissa, jonka kannen alla

oli kirjoja, vihkoja, teroittimia, kyniä ja kumeja. Siihen aikaan oli hyvin yleistä, että kirjojen kannet päällystettiin papereilla. Opettajalla oli usein karttakeppi ja tekeminen pohjautui pitkälti opettajan auktoriteettiin.

Oppimisympäristöt ja -tekniikat ovat kehittyneet huimasti, mutta asioiden oppiminen ja ymmärtäminen ihmisen pään sisällä on jokseenkin samanlainen prosessi nyt viisikymppisenä kuin 8-vuotiaana toisella luokalla. Saan tietoa jostakin asiasta, jonka prosessoin ja tallennan aivojen muistijärjestelmäni omalle paikalleen. Kaivan tiedon esiin ja sanoitan asioita sen tiedon avulla arkielämässä, töissä ja sosiaalisissa tilanteissa tarpeen tullen. Mitä enemmän tiedän ja ymmärrän, sen enemmän koen itsel-

läni olevani valmiuksia kohdata erilaisia elämässä ja arjessa tulevia tilanteita ja niihin liittyviä vaatimuksia. Nautin kuitenkin oudolla tavalla myös tilanteista, jossa arkinen ja yksinkertainen asia luo päänsäivää eivätkä hoksotimet pelaa. Sellaiset tilanteet muistuttavat ihmistä terveellä tavalla siitä, että korkeakoulutasoiset opinnot eivät tee ihmistä täydellistä, vaan ihmisen ymmärryksen vajavaisuus on jollain tapaa aina läsnä laajasta tiedosta huolimatta.

Akateeminen opiskelu on luonut edellytyksiä ymmärtää asioita ja ilmiöitä tieteeseen, teorioihin ja tutkimuksiin nojaten. Opiskelua suoritetaan monipuolisesti sekä luennoilla että digitaalisissa oppimisympäristöissä verkossa. Tieteellisten raporttien ja esseiden kirjoittaminen vaatii kykyä poimia ja yhdistää kulloisenkin asian ympärille luotettavia, tuoreita ja myös toisistaan riippumattomia lähteitä, joihin tulee viitata tekstissä asiaan

kuuluvalla tavalla. Se on alkuun työllästä, mutta kun tieteellisen luku- ja kirjoitustaidon perustaidot on omaksunut, pääsee jouhevammin tuottamaan tekstiä ja kehittämään ilmaisua ja sisältöä. Haluan tulevaisuudessa olla kehittämässä sosiaalialan palveluita asiantuntijatyössä, jossa edellytetään usein paljon raportointia ja tämä taito tuo siihen edellytykset. Akateeminen opiskelu on luonut edellytyksiä nähdä asioita myös ilmiö- ja yhteiskuntatasolla, lisännyt kriittistä ymmärrystä ja näköalapaikkoja siitä, mitkä yleisemmät tekijät vaikuttavat eri asioiden taustalla. Opiskelu antaa valmiuksia myös tutkimusten tekemisen taitoihin. Jotta jotain asiaa voidaan kehittää, täytyy ensiksi tutkia. Tutkimuksen tarkoituksena on saada tietoa. Uuden tiedon avulla voidaan laatia kehittämissuunnitelma asian parantamiseksi. Opiskelu pitää reilusti keski-ikäisen aivot vireessä ja ylläpitää toimintakykyä. Oppilasryhmässä ole-

minen luo hyvin osaltaan tunnetta osallisuudesta omasta merkityksestä ja panoksesta ihmisten joukossa. Vaikka opiskelu tässä iässä ei teekään kaikkivoipaista, se antaa osaltaan kuitenkin uskoa selvittää tulevaisuuden haasteista ja vaatimuksista. Kritisoin kyllä akateemista opiskelua siitä, että omalla kohdalla se on tehnyt minusta totisemman ja huumorintajukin on välillä kadoksissa. Nauru ja huumori kyllä löytyvät sitten taas isolla volyyymilla niinä päivinä, kun läppäri on suljettu ja tehdään kaikkea muuta kuin opiskeluun liittyvää. ♦

Lähde:

*Peda.net. Mitä on elinikäinen oppiminen ja miksi se on tärkeää? Luettu 26.1.2018
<https://peda.net/hankkeet/oppijat/ovolahtokohdat/elinikaissyysem>*

Suomen romanikielen nykyajan sanastoa ja kenttäselvitys romanikielen asemasta, kielitaidosta ja asenteista

Opetusneuvos **Henry Hedman** on ilmestynyt kaksi kirjaa. Vuonna 2016 ilmestyi Suomi-Romani sanakirja, joka sisältää uutta ja vanhaa sanastoa. Uudissanojen muodostamisesta on tullut osa romanikielen arkea. Kielen julkinen käyttö on lisännyt tarvetta uudissanojen luomiseen sekä niiden saattamiseen puhujien ja kielenkäyttäjien tarpeisiin. Kielenkäyttöalueita ovat muun muassa Yleisradion keran viikossa esitettävät romanikieliset uutiset, kaksikieliset jumalanpalvelukset, kääntäminen, tulkkaaminen, kouluopetus sekä oppimateriaalituotanto. Kirjassa on lähes 3500 sana-artikkelia taivutusaavoiheen ja esimerkkilauseineen. Myös aiemmin dokumentoituja sanoja on käytetty hyödyksi muun muassa laajentamalla niiden merkitystä synonyymeinä. Kirjan sanasto tulee palvelemaan etenkin romanikielen nykypäivän tarpeita Suomessa sekä Ruotsissa romanien keskuudessa.

Toinen kirja ilmestyi vuonna 2017 ja käsittelee Suomen romanikielen asemaa, kielitaitoa, kieliasenteita yhteisössään. Suomen romanikieltä koskeva kenttäselvitys on aiemmin ollut vain sähköisenä Kotimaisten kielten keskuksen verkkoversiona. Nyt se on kirjana suomeksi ja englanniksi Helsingin yliopiston tuottamana ja näin se palvelee laajempaa kenttää. Selvitys valaisee romanikielen nykyistä tilaa, jonka asema on lainsäädännöllisesti turvattu sekä kansainvälisen että Suomen lainsäädännön kautta. Romanikielen asemaa on myös nostanut sen opetus Helsingin yliopistossa vuodesta 2012

lähtien. Tämä kenttäselvitys tuottaa päivitettyä tietoa romanien kielitaidosta, kielenkäyttöaloista ja kieliasenteista, joita ei ole tutkittu laajemmin lähes 40 vuoteen.

"Toivon tämän selvityksen kielen tilanteesta herättävän useimmat romanit ymmärtämään, miten uhanalainen romanikielen säilyminen tällä hetkellä on ja miten tärkeää on, että romanit itse arvostavat ja tuntevat vastuuta romanikielen tulevaisuudesta. Edellä mainitun lisäksi tarvitaan valtiovallan tukea valtakunnallisen romanikielen elvytysohjelman saamiseksi, jotta romanikieli voidaan pelastaa katoamasta." (Henry Hedman).

Molempien kirjojen kapalehinta on 25 euroa. Nii-
tä voi tilata Unigrafia Oy:n myymälästä Helsingissä sekä suoraan Henry Hedmanin kautta: henry.hedman@helsinki.fi puh. 050-3185253. ♦

Avoin haku taiteilijoille käynnissä:

Nordic Roma Artist Platform NRAP

Nordic Roma Artist Platform (NRAP) on kulttuurineuvos Veijo Baltzarin aloitteesta syntynyt ja hänen johtamansa pohjoismainen kulttuurihanke, joka on omistettu Pohjoismaiden mustalaistaiteen ja -taiteilijoiden näkyvyyden ja statuksen nostamiselle. Kansainvälistä hanketta hallinnoi Luovan kulttuurin yhdistys Drom ry (www.drom.fi).

Mustalaistaiteilijat jäävät usein palkitsematta muun muassa siksi, ettei palkinto- ja apurahalautakunnissa yksinkertaisesti tiedetä mustalaistaiteesta ja sen saavutuksista. NRAP-hankkeen tärkein päämäärä on edistää Pohjoismaiden mustalaistaiteilijoiden tunnettuutta sekä vahvistaa heidän yhdenvertaista asemaansa. Hankkeen tuloksena perustetaan pohjoismaiden mustalais-/romanitaiteilijoita esittelevä kansainvälinen online-tietokanta Nordic Roma Artist Platform, joka tulee tarjoamaan niin Pohjoismaille kuin maailmalle laadukasta ja saavutettavaa tietoa Pohjoismaiden mustalaistaiteesta ja -taiteilijoista. Hankkeen aikana pilotoidaan myös uusi mustalaistaiteilijoiden tunnustusjärjestelmä.

Hankkeen taiteilijaryhmän valinnoissa tullaan soveltamaan mm. seuraavia valintaperusteita (ks. lisää www.nrap.info):

- Pätevimmät taiteelliset ansioluettelot sekä ammatillinen status, joka vastaa kyseisen taidealan valtaväestön kriteerejä
- Kaikista luovinta taiteellista luomistyötä harjoittavat taiteilijat, joiden tuotanto kumpuaa heidän kulttuurisesta taustastaan, kulttuuri-identiteetistään ja -arvoistaan
- Kansakuntaansa ja kulttuurinsa ääntä esiin tuovat taiteilijat (vastakohdana valtaväestön töiden jäljittely tai esittäminen)

NRAP ei tule tukemaan missään muodossa toimintaa, joka marginalisoi mustalaisia tai käsittelee heitä muussa kuin valtaväestön valtarakenteiden ja statuskriteerien kontekstissa.

Avoin haku päättyy 31. elokuuta 2018. HAE MUKAAN JO NYT!

Taiteilijoiden **avoin haku** NRAPin tunnustus- ja esittelytoimintaan on **nyt käynnissä!** Hakemusten pohjalta valitaan taiteilijat, jotka esitellään hankkeen aikana rakennettavassa NRAPin online-tietokannassa kaikilla pohjoismaisilla kielillä, englanniksi sekä kansainvälisellä romanikielellä taiteellisten portfolioiden muodossa. Portfoliot luodaan yhteistyössä valittujen taiteilijoiden kanssa.

Jos olet mustalais-/romanitaiteilija ja kiinnostunut olemaan mukana NRAPin kansainvälisessä taiteilijaesit-

telyssä, lähetä osoitteeseen nina.casten@drom.fi vapaamuotoinen hakemus sekä ansioluettelo (CV). Hankkeen koordinaattori Nina Castén vastaa mielellään kysymyksiin myös puhelimitse 044-5090683.

Kansainvälinen omien taidealojen auktoriteeteista koostuva tuomaristo suorittaa lokakuussa -18 Helsingissä hankkeen esittelytoimintaan valittavat taiteilijat, joiden nimet julkistetaan seuraavana päivänä pidettävässä lehdistötötilaisuudessa.

Hankkeen ensimmäistä toteutusvaihetta tukevat Pohjoismainen kulttuuri-rahasto ja Koneen säätiö.

Lue hankkeesta lisää, mm. NRAPin valintakriteereistä sivuilta www.nrap.info ♦

"Näin annamme mahdollisuuden omalle nuorisollemme ja kaikille kyvykkäille, jotka haluavat viedä itseään eteenpäin yksilöinä ja oman kansankuntansa edustajina. Ei rotuerottelua. Tulen valvomaan, että kaikki kyvykkäät saavat mahdollisuuden riippumatta mihin sukuun tai klaaniin kuuluvat. Yrittänytä ei laiteta."

-Kulttuurineuvos Veijo Baltzar

Mikä on sinun perintösi?

Kulttuuriperinnön eurooppalainen teemavuosi 2018

Vuonna 2018 koko Eurooppa viettää Kulttuuriperinnön eurooppalaista teemavuotta! Kulttuuriperintö yhdistää Eurooppaa yhteisen historian ja arvojen kautta. Teemavuosi kannustaa meitä pohtimaan kulttuuriperinnön merkitystä nyt ja tulevaisuudessa. Tavoitteena on lisätä tietoisuutta kulttuuriperinnöstä, pohtia kulttuuriperinnön merkityksiä ja vahvistaa kulttuurista osallisuutta paikallisella, kansallisella ja eurooppalaisella tasolla. Kulttuuriperintö on nyt ensimmäistä kertaa teemavuoden aihe.

”Kulttuuriperintömme: kun mennyt kohtaa tulevan”

Euroopan komissio on määritellyt teemavuodelle neljä tavoitetta - sitouttaminen, kestävyys, suojelu ja innovointi - ja kymmenen niihin liittyvää aloitetta, joita komissio edistää esimerkiksi Euroopan neuvoston ja Unescon kanssa. Lähtökohtana on, että teemavuoden aikana mahdollisimman moni innostuisi vaalimaan, kehittämään ja hyödyntämään monimuotoista eurooppalaista kulttuuriperintöä. Teemavuoden tavoitteena on vahvistaa kulttuuriperinnön arvostusta yhteisenä ja jaettavana voimavarana. Euroopan unionin rinnalla teemavuotta toteuttavat moninaiset kansalliset tahot.

Teemavuoden koordinoinnista Suomessa vastaa Museovirasto. Meillä tavoitteena on vahvistaa erityisesti kansalaisten osallisuutta ja parantaa heidän osallistumismahdollisuuksiaan. Teemavuonna kulttuuriperintö tarkoittaa nykyhetkessä eläviä, menneisyydestä perittyjä voimavaroja kaikissa muodoissaan ja näkökohdissaan – aineellisissa, aineettomissa ja digitaalisissa. Yhtä tärkeää on nähdä ihmisten moninaiset kulttuuriperinnöt kohtaamisen, dialogin ja kasvun mahdollistajina!

Kulttuuriperinnön eurooppalainen teemavuosi kuuluu meille kaikille

Vuoden toteuttamiseen voivat osallistua kaikki kulttuuriperinnöstä kiinnostuneet, ammattilaiset ja harrastajat, päiväkodit, koulut ja kansalaisjärjestöt sekä alueelliset, paikalliset ja kansalliset toimijat. Vuoden aikana toivotaan syntyvän erityisesti sellaisia aloitteita, hankkeita ja toimia, jotka lisäävät vuorovaikutusta ja osallisuutta kulttuuriperintöön. Kouluissa teemavuotta voi toteuttaa esimerkiksi yksittäisessä opetusryhmässä, koko koulun yhteisenä teemana tai vaikka oppilaitosten ja muiden toimijoiden yhteistyöprojektina!

Kulttuuriperintöbarometri teemavuotta tukemassa

Tammikuussa julkaistiin myös Museoviraston ja ympäristöministeriön kulttuuriperintöbarometri, jossa selvitettiin ensimmäistä kertaa suomalaisten näkemyksiä kulttuuriperinnöstä. Raportti sisältää ajankohtaista tietoa siitä, miten kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön käsitteet ymmärretään ja tunnetaan Suomessa. Kansalaiskyselyllä selvitettiin myös asioita, joita liitämme

kulttuuriperintöön ja kulttuuriympäristöön. Barometrissa käsitellään kulttuuriperinnön koettua merkitystä sekä sen säilyttämiseen, vaalimiseen ja suojeluun liittyviä mielipiteitä ja asenteita. Aihealueisiin kuului lisäksi myös kulttuuriperinnön yhteiskunnallinen merkittävyys sekä siihen liittyvät vastuullisuuden ja osallisuuden kysymykset. Raportista selviää esimerkiksi se, kenen vastuulla kulttuuriperinnöstä huolehtiminen kansalaisten mielestä on. Teemavuoden sivuilta löytyvä Kulttuuriperintöbarometrin raportti voi tarjota myös hyviä aineksia opetuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Euroopan kulttuuriympäristöpäivät 2018: ”Tunne perintösi, jaa tarinasi”

Euroopan kulttuuriympäristöpäivät ovat osaltaan myös toteuttamassa kulttuuriperinnön eurooppalaista teemavuotta Suomessa. Kulttuuriympäristöpäivien teema on vuonna 2018 ”European Heritage: The Art of Sharing”, suomeksi ”Tunne perintösi, jaa tarinasi”. Osana kulttuuriympäristöpäiviä Suomessa järjestetty Kulttuuriympäristön tekijät -kilpailu laajenee vuonna 2018 kansainväliseksi, Euroopan laajuiseksi tapahtumaksi! Uudistuvasta kilpailusta tiedotetaan kevään aikana muun muassa kulttuuriympäristomme.fi- sivulla.

Kulttuuriperintö ei ole, se tehdään!

Uusien opetussuunnitelmien mukaisesti perusopetus rakentuu moninaiselle kulttuuriperinnölle, jota tutkitaan ja ilmaistaan eri tiedonaloille ominaisin keinoin. Koulu on kulttuurises-

ti moninainen yhteisö, jossa erilaiset identiteetit elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Yksilöiden ja yhteisöjen perinnössä on läsnä yhtä aikaa menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus. Kuvataideopetuksessa vahvistetaan kulttuuriperinnön tuntemusta, mikä tukee traditioiden välittymistä ja uudistumista. Oppilaat pohtivat kuvien merkityksiä esimerkiksi omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan vaikuttamisen kannalta. Tehdessään kuvia oppilaat myös soveltavat eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisuuden tapoja.

Teemavuoden otsikko kutsuu meitä tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurista todellisuutta yhdessä. Tehdään siis moninaisesta perinnöstä kohtaamisen paikka, vuoropuhelun väline ja identiteettien rakentaja – taiteen keinoin, kuvia tekemällä ja niitä tulkitsemalla! ♦

Kulttuuriperinnön eurooppalainen teemavuosi 2018: <http://www.kulttuuriperintovuosi2018.fi>

Facebook: "Kulttuuriperintovuosi2018"
#EuropeForCulture
Euroopan kulttuuriympäristöpäivät:
<http://www.kulttuuriymparistomme.fi>
Innostavaa kulttuuriperintövuotta!

Lisätietoa:
Opetusneuvos
Mikko Hartikainen, Opetushallitus
mikko.hartikainen@oph.fi

Mikä matka! Romanien kulttuuriperintö Suomessa

"Evakkoromanit".
Muhos, heinäkuu
1945.

Kuvaaja:
Antti Miikkulainen

Avoin yleisötapahtuma 5.4.2018
Kansallisarkistossa (Rauhankatu 17, Helsinki).
Lisätietoja: www.arkisto.fi/romanikulttuuri

Romanien kansallis- päivän seminaari

6.4.2018

Opetushallituksessa
(Hakaniemenranta 6, Helsinki)

**Ilmoittautuminen
ja lisätiedot:**
satu.blomerus@oph.fi

Integraatioteatteri Baltzar & Ludvig XIV: Linnuntietä taivaaseen

VEIJO BALTZARIN 50-TAITEILIJAJUHLAVUOSIKONSERTTI 6. 4. 2018

Savoy-teatterissa

Kulttuurineuvos **Veijo Baltzarin** esikoisromaani *Polttava tie* julkaistiin v. 1968. Konsertti on tribuutti Baltzarin 50-vuotiselle vaellukselle taiteilijana ja kulttuurivaikuttajana. Kulkijamustalaisesta maailmankuuluksi kirjailijaksi ponnistanut Baltzar on vuosikymmenten ajan toiminut merkittävänä sillanrakentajana eri kulttuurien välillä.

"Linnuntietä taivaaseen" -konsertti tuo huhtikuussa 2018 Savoyn lavalle uuden mustalaismusiikin ja rakkauslaulun neljä vuodenaikaa. Saavuttamattoman, kielletyn rakkauden harmonia keskellä ajattomuutta tuodittaa yleisön värikylläisistä balladeista väkevän synkkään sielunmaisemaan, jyrkänteen laidalle kohti äkkiputousta: elinehtona kauneus ja intohimo. Kansainvälistä maailmanmusiikkia edustava tuotanto ammentaa vaikutteita Euroopan mustalaiskansan rikkaasta ja elinvoimaisesta kulttuuriperinnöstä käyden dialogia länsimaisten ikivihreiden rakkausklassikoiden kanssa.

Sukupolvien kohtaaminen vie konserttiyleisön vanhan hyvän ajan tanssilavatunnelmiin. Baltzarin mukana lavalla on solisteina nuoria nousevia tähtiä: **Susanna Ahonen**, **Nina Castén** ja **Elina Öster**. Konsertin musiikista vastaa kansainvälinen Ludvig XIV-orkesteri: **Alexander Dmitriev** (pia-

no, St. Petersburg/Pariisi), **Kiureli Sammallahti** (haitari), **Juha Savela** (sähkökitara), **Ville Syrjäläinen** (rummut) ja **Carl-Johan Häggman** (perkussiot).

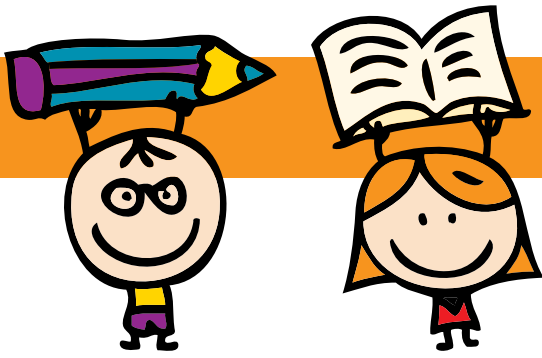
Konsertti juhlistaa 8.4. vietettävää Kansainvälistä Romanipäivää.

"Tänään soittavat vielä, huomenna mustalaiset lähtevät. Tyttöni malta, sinut tansseihin vien." –**Veijo Baltzar**

Linnuntietä taivaaseen -konsertti:

- Savoy-teatteri: pe 6.4. klo 19 (Lippupiste)
- Liput 15-35€ ks. lisää www.drom.fi/linnuntietä-taivaaseen

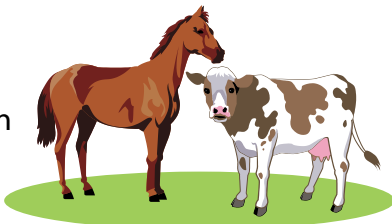

LASTEN NURKKA

Jokaisessa tehtävässä joko A tai B liittyy perinteisellä tavalla romanien elämään. Keksitkö nämä? Palauta vastauksesi yhteystietoineen (nimi ja osoite) 30.5. mennessä osoitteeseen susanna.rajala@oph.fi, niin lähetämme sinulle pienen palkinnon.

ELÄIMET

- ☐ A Hevonen
- ☐ B Lehmä

JALKINEET

- ☐ A Monot
- ☐ B Saappaat

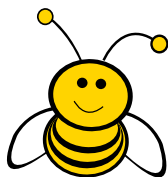
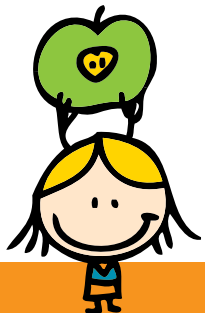
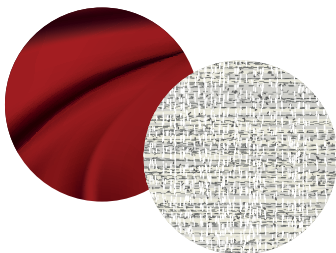
JUOMAT

- ☐ A Kahvi
- ☐ B Tee

KANKAAT

- ☐ A Sametti
- ☐ B Pellava

KÄSITYÖ

- ☐ A Kangaspuut
- ☐ B Virkkuukoukku

LIKKUMINEN

- ☐ A Hevospiiska
- ☐ B Suksisauva

MIESTEN VAATETUS

- ☐ A Suorat housut
- ☐ B Verryttelyhousut

NAISTEN VAATETUS

- ☐ A Jakkupuku
- ☐ B Röijy ja hameet

*Hyvää kevättä Latšo Diives
-lehden lukijoille!*

Seuraava numero ilmestyy syksyllä 2018

Jonne Heinonen

LATŠO DIIVES -LEHDEN ILMAISTILAUS

Nimi _____

Osoite _____

Postinumero ja -toimipaikka _____

Osoitteenmuutoksen yhteydessä myös vanha osoite

Kirje-
posti-
merkki

Opetushallitus
Romaniväestön
koulutustiimi
PL 380
00531 Helsinki